

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2007 – 2015

PROJEKT

wstępnie zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 27 czerwca 2006 roku

Warszawa, dnia 27 czerwca 2006 r.

Spis treści

I. WPROWADZENIE	3
II. UWARUNKOWANIA I PRZESŁANKI ROZWOJU KRAJU	5
1. SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA KRAJU.....	5
2. POLSKA SPECYFIKA – NASZE ATUTY I SŁABE STRONY.....	8
3. POLSKA W ŚWIECIE I W UNII EUROPEJSKIEJ – SZANSE I ZAGROŻENIA	12
4. PODSTAWOWE DYLEMATY ROZWOJOWE.....	14
III. WIZJA POLSKI DO ROKU 2015.....	16
IV. CEL GŁÓWNY I PRIORYTETY STRATEGII.....	18
PRIORYTET 1. WZROST KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACYJNOŚCI GOSPODARKI.....	19
PRIORYTET 2. POPRAWA STANU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ.....	25
PRIORYTET 3. WZROST ZATRUDNIENIA I PODNIESIENIE JEGO JAKOŚCI	31
PRIORYTET 4. BUDOWA ZINTEGROWANEJ WSPÓLNOTY SPOŁECZNEJ I JEJ BEZPIECZEŃSTWA	36
PRIORYTET 5. ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH.....	39
PRIORYTET 6. ROZWÓJ REGIONALNY I PODNIESIENIE SPÓJNOŚCI TERYTORYALNEJ	42
V. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW STRATEGII.....	51
VI. FINANSOWANIE	55
VII. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII.....	57
VIII. WSKAŹNIKI REALIZACJI	59
ZAŁĄCZNIKI:	
ZAŁĄCZNIK 1. POWIĄZANIE STRATEGII ROZWOJU KRAJU Z INNYMI STRATEGIAMI I PROGRAMAMI.....	61
ZAŁĄCZNIK 2. OCENA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ POLSKI	64
ZAŁĄCZNIK 3. ZASADY PROWADZENIA POLITYKI REGIONALNEJ PAŃSTWA	90
ZAŁĄCZNIK 4. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTW	93

I. WPROWADZENIE

Polska potrzebuje wizji i strategii rozwoju

Polska stoi przed wielką szansą bardzo szybkiego rozwoju i możliwością zdecydowanej poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców. Zależy to tylko od nas, od przedsiębiorczości, pracowitości i talentów Polaków oraz od dobrej i skutecznej polityki rządu. Polsce, jako krajowi, który posiada duże zapóźnienia rozwojowe w stosunku do większości krajów Unii Europejskiej, ale który pragnie dynamicznie się rozwijać, potrzebna jest wizja i strategia rozwoju, która wyznacza i porządkuje cele i priorytety w perspektywie najbliższych lat.

Gospodarka zmienia swoje oblicze, ale niektóre problemy pozostają

W ciągu ostatnich szesnastu lat transformacji ustrojowej Polska zmieniła zasadniczo swoje oblicze: wprowadzono demokratyczne zasady funkcjonowania państwa i gospodarkę rynkową, nastąpiło otwarcie na konkurencję międzynarodową, restrukturyzują się stare i coraz dynamiczniej rozwijają się nowe, nowoczesne działy gospodarki. Nasze wejście do Unii Europejskiej poprzedziło przeprowadzenie szeregu reform strukturalnych. Jednak obok pozytywnych zmian społeczno-gospodarczych, występują też zjawiska negatywne, jak okresowo niskie tempo wzrostu gospodarczego, mały postęp w modernizacji struktury gospodarki oraz ciągle niedostateczna jej konkurencyjność i innowacyjność. Stanowi to jedną z przyczyn wysokiego bezrobocia oraz wynikających z niego problemów społecznych.

Dlatego potrzebne są dalsze zmiany, gdyż poziom i jakość życia mieszkańców Polski będzie w głównej mierze zależny od pozycji polskiej gospodarki w Unii Europejskiej i w świecie. Natomiast stan gospodarki będzie rezultatem przede wszystkim skutecznej polityki gospodarczej państwa, a więc działań i inicjatyw, które pozwolą polskim firmom na rozwój na rynku polskim i na ekspansję na wspólnym rynku europejskim i na rynku światowym. Podstawowym celem rządu jest gruntowna modernizacja kraju. Jednak warunkiem koniecznym ekspansji polskiej gospodarki jest lepsze wykorzystanie zasobu młodej i wykształconej siły roboczej – polityka długofalowego wzrostu gospodarczego będzie uwzględniała wzrost zatrudnienia i obniżenie stopy bezrobocia.

Musimy wykorzystać nasze przewagi i sprostać oczekiwaniom

W odpowiedzi na proces globalizacji i wyzwania stawiane w Europie przez odnowioną Strategię Lizbońską, Polska musi posiadać nowoczesną politykę rozwojową, która pozwala na zmniejszenie dystansu rozwojowego do bogatszych państw Unii Europejskiej. Polityka ta musi wykorzystywać te cechy polskiej gospodarki i polskiego społeczeństwa, które stanowią źródło szans naszego kraju, a więc przede wszystkim rzeszę młodych i coraz lepiej wykształconych Polaków, wysoką przedsiębiorczość polskiego społeczeństwa, a także duży rynek wewnętrzny. Polityka rozwoju musi opierać się na konsekwentnym budowaniu społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, bez której niemożliwe jest osiągnięcie celów rozwoju naszego kraju. Jednocześnie polityka ta musi uwzględniać to, iż Polska należy do najbiedniejszych państw rozszerzonej Unii Europejskiej, a jednocześnie mamy najniższy w Unii Europejskiej poziom zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym i najwyższy poziom bezrobocia. Polityka ta musi także przeciwdziałać pogłębianiu się dysproporcji w poziomie rozwoju poszczególnych regionów Polski, tak by uniknąć marginalizacji najslabiej rozwijających się.

Wysiłek modernizacyjny, jaki musi podjąć Polska, jest wyzwaniem dla wszystkich obywateli, dla rządu i samorządów terytorialnych, instytucji

pozarządowych, przedsiębiorstw, placówek oświatowych i instytucji naukowych. Nikt nas w tym nie zastąpi, bowiem tylko społeczeństwa zdeterminowane do sprostania wyzwaniom, wynikającym z konieczności dokonywania stałej restrukturyzacji, mogą osiągać sukcesy. Szanse na sukces Polski radykalnie zwiększa członkostwo w Unii Europejskiej, które niesie ze sobą istotne korzyści gospodarcze, społeczne i polityczne, a także umożliwia finansowanie znacznej części wydatków rozwojowych ze środków budżetowych UE.

Sprawny system instytucjonalno-regulacyjny to podstawa sukcesu

Podstawowe znaczenie dla awansu cywilizacyjnego Polski ma stworzenie odpowiednich warunków rozwoju, a przede wszystkim sprawnego systemu instytucjonalno-regulacyjnego. Zgodnie z filozofią Strategii Lizbońskiej, sukces gospodarczy Unii Europejskiej w globalizującym się świecie zależy przede wszystkim od jej konkurencyjności systemowej, a więc od działań deregulacyjnych, reform strukturalnych, a zwłaszcza poprawy mikroekonomicznych ram gospodarki. Konkurencja pomiędzy czołowymi gospodarkami świata to przede wszystkim konkurencja na instytucje, a więc na takie ramy prawno-regulacyjne życia gospodarczego, które umożliwiają jak najlepsze wykorzystanie dostępnych zasobów. Państwo nie może zrzec się roli regulatora procesów gospodarczych, gdyż to od jakości środowiska instytucjonalno-regulacyjnego zależy w dużej mierze konkurencyjność gospodarki w globalizującym się świecie. W najbliższych latach Polska musi podjąć istotny wysiłek na rzecz zmian reguł gry w gospodarce, tak aby prowadzenie działalności gospodarczej było prostsze i mniej kosztowne, co będzie sprzyjało poprawie sytuacji na rynku pracy.

Wsparcie z UE niepowtarzalną szansą rozwoju

Nowoczesna polityka rozwoju jest konieczna dla racjonalnego wykorzystania szans płynących z członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Skala dostępnych środków finansowych UE na lata 2007-2013 jest nieporównywalnie większa, od tych w okresie 2004-2006, a poszerzające się uczestnictwo Polski w politykach wspólnotowych i Wspólnym Rynku otwiera przed naszym krajem nowe, szerokie perspektywy. To niepowtarzalna szansa na rozwój dla naszego kraju, jakiej nie możemy zmarnować, ponieważ wsparcie, którego Unia Europejska udzieli Polsce w latach 2007-2013, to największe wsparcie, jakie do tej pory jakikolwiek kraj członkowski otrzymał z budżetu unijnego.

Czym jest Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015

Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 (SRK) jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety w obszarze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić.

Strategia wyznacza cele oraz identyfikuje obszary uznane za najważniejsze z punktu widzenia osiągnięcia tych celów, w których koncentrowane będą działania państwa. Uwzględnia jednocześnie najważniejsze trendy rozwoju światowej gospodarki oraz cele, jakie stawia Unia Europejska w Strategii Lizbońskiej. SRK nadaje priorytet działaniom, jakie podejmie rząd w latach 2007-2015 w celu realizacji wizji Polski.

Dokument został opracowany przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju, a więc zachowaniu równowagi pomiędzy celami gospodarczymi, społecznymi i wymogami środowiskowymi.

SRK jest punktem odniesienia dla innych strategii i programów

Strategia Rozwoju Kraju jest nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, stanowiącym odniesienie dla innych strategii i programów rządowych, jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego. SRK jest podstawową przesłanką dla Narodowej Strategii Spójności (NSS) – Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, Krajowego Planu Strategicznego dla Obszarów Wiejskich i Strategii Rozwoju Rybołówstwa oraz wynikających z nich programów operacyjnych. Horyzont czasowy Strategii pokrywa się z okresem nowej perspektywy finansowej UE na lata 2007-2013 wraz z zastosowaniem reguły wydatkowania środków n+ 2.

Strategia na rzecz rozwoju i modernizacji Polski

SRK spaja wszelkie działania rozwojowe podejmowane na rzecz poprawy warunków społeczno-gospodarczych. Jej zadaniem jest odważne, lecz jednocześnie realistyczne zaprogramowanie rozwoju i modernizacji kraju, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości wykorzystania obecności Polski w UE, a także wszystkich zasobów i atutów, które nasz kraj posiada, na rzecz poprawy poziomu i jakości życia oraz rozwoju społeczno-gospodarczego. SRK umożliwia także integrację i koordynację polityki spójności z innymi politykami współfinansowanymi z funduszy unijnych, takich jak Wspólna Polityka Rolna i Wspólna Polityka Rybacka oraz z innymi politykami krajowymi (powiązania te przedstawione są w załączniku nr 1).

SRK stanowi podstawę dla efektywnego wykorzystania przez Polskę środków rozwojowych, zarówno krajowych, jak i z Unii Europejskiej, na realizację celów społeczno-gospodarczych, a zarazem podstawę do pomnażania ilości środków rozwojowych przez szybszy i efektywniejszy wzrost gospodarczy i unikanie marnotrawstwa. Istotną rolą SRK jest koordynowanie reform instytucjonalno-regulacyjnych z działaniami finansowanymi ze środków UE, tak aby poprzez efekt synergii te dwa obszary polityki gospodarczej przynosiły możliwie największy efekt prorozwojowy.

Poparcie społeczne kluczem do sukcesu SRK

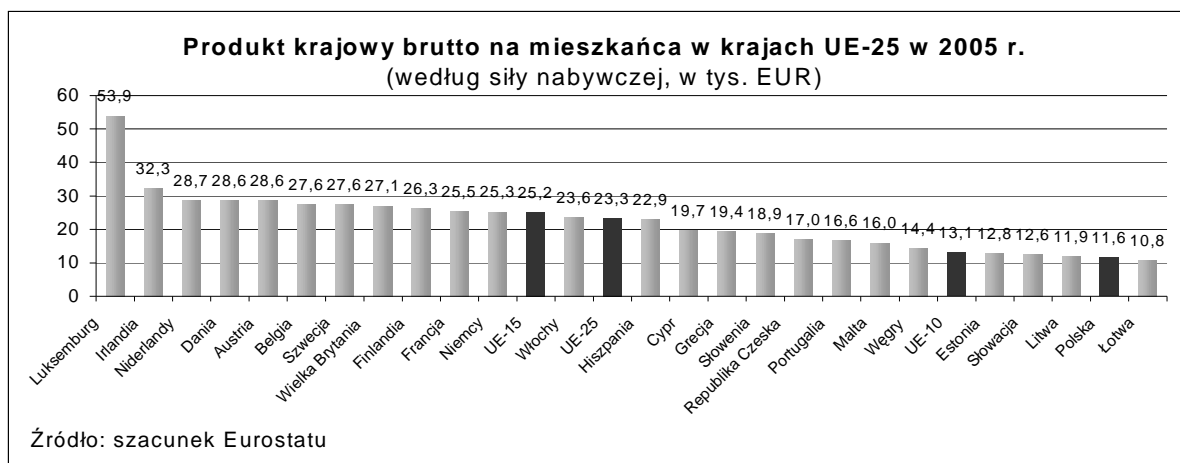
Rząd podejmie wszelkie możliwe działania na rzecz uzyskania jak najszerszego poparcia społecznego dla SRK, między innymi poprzez przeprowadzenie konsultacji społecznych tego dokumentu. Uzyskanie poparcia społecznego jest kluczowe dla odniesienia sukcesu w realizacji Strategii. Rząd będzie jednocześnie dążył do istotnego zaangażowania partnerów społecznych, samorządowych, organizacji pozarządowych, świata nauki oraz przedsiębiorstw.

II. UWARUNKOWANIA I PRZESŁANKI ROZWOJU KRAJU

1. Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju

PKB per capita sięga 50% średniej UE

Po znacznym osłabieniu dynamiki wzrostu gospodarczego w latach 2001-2002, rok 2003, a szczególnie 2004, przyniosły wyraźną poprawę koniunktury. W 2004 r. wzrost PKB wyniósł 5,3% i był najwyższy od siedmiu lat. Wzmoczona aktywność gospodarcza dotyczyła głównie okresu akcesyjnego. W 2005 r. nastąpiło osłabienie tempa wzrostu gospodarczego do 3,4%. Mimo to PKB w przeliczeniu na mieszkańca, liczony wg parytetu siły nabywczej, osiągnął połowę przeciętnej UE-25 (11,6 tys. EUR).

Najwyższy poziom rozwoju, mierzony wskaźnikiem PKB na mieszkańca, osiągnęło województwo mazowieckie (153,2% średniej krajowej w 2003 r.). PKB na mieszkańca tego województwa wynosił prawie 70% średniej UE-25 i zbliżony był do poziomu biedniejszych regionów krajów europejskich - np. terenów Niemiec Wschodnich (67%) oraz Południowych Włoch – Kalabria (68%). Obszar o najniższym PKB na mieszkańca obejmuje pięć województw leżących w północno-wschodniej i południowo-wschodniej części kraju: lubelskie (70,3% średniej ogólnopolskiej), podkarpackie (72,2%), warmińsko-mazurskie (77,2%), podlaskie (75,4%) oraz świętokrzyskie (79,1%). PKB per capita najsłabszych gospodarczo województw stanowi 31-35% średniej krajów rozszerzonej UE. Ich rozwój gospodarczy jest wyraźnie niższy od poziomu, który był obserwowany w najbiedniejszych regionach Grecji, Portugalii i Hiszpanii w momencie akcesji tych krajów do UE.

Wzrost roli inwestycji

Rok 2005 był drugim kolejnym rokiem wzrostu roli inwestycji jako czynnika kształtującego dynamikę PKB, jednak pomimo zwiększenia (w porównaniu z 2004 r.) nakładów brutto na środki trwałe o 6,5%, stopa inwestycji w gospodarce narodowej osiągnęła zaledwie 18,2%, wobec 23,7% w roku 2000.

Oceniając dynamikę procesów inwestycyjnych, należy zwrócić uwagę, że wiele przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego zrealizowało przedsięwzięcia prorozwojowe w okresie przedakcesyjnym i bezpośrednio po akcesji (łącznie w latach 2003-2004 wzrost inwestycji w tym przemyśle w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 49 osób wyniósł prawie 34%), co pozwoliło na dostosowanie się do norm i standardów obowiązujących w UE oraz na sprostanie zwiększonemu po akcesji popytowi głównie z krajów unijnych. W 2005 r. tempo wzrostu inwestowania w tych przedsiębiorstwach zmniejszyło się do około 4,5%.

Wzrostowi działalności prorozwojowej sprzyja transfer kapitału zagranicznego w formie inwestycji bezpośrednich. Polska jest dobrze oceniana jako miejsce potencjalnych inwestycji. Atutem jest m.in. niska stawka podatku CIT oraz tania i fachowa siła robocza. Inwestycje zagraniczne w 2005 r. osiągnęły około 7,7 mld USD, a ich zakumulowaną wartość na koniec 2005 r. szacuje się na około 92 mld USD.

Eksport stałym czynnikiem wzrostu

Kolejny rok istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego pozostawał handel zagraniczny, przy czym – pomimo niekorzystnych uwarunkowań kursowych i koniunkturalnych – dynamika eksportu szósty rok z rzędu wyraźnie wyprzedzała

dynamikę importu. W rezultacie nastąpiła dalsza redukcja ujemnego salda wymiany. Towarzyszyły temu korzystne zmiany w strukturze towarowej. W 2005 r., w porównaniu z 2004 r., eksport (w ujęciu rzeczowym, w EUR) zwiększył się o 19,6% podczas gdy import o 13%. W ciągu ostatnich 5 lat eksport wzrósł ponad 2-krotnie, a import o ponad 50%.

Tendencje w wymianie towarowej znalazły potwierdzenie w danych bilansu płatniczego. Deficyt na rachunku bieżącym w relacji do PKB zmniejszył się do 1,4%. Rok 2005 był więc piątym, z wyjątkiem 2004 r., kolejnym rokiem ograniczania nierównowagi zewnętrznej kraju.

W 2005 r. – mimo niskiej, szczególnie w II połowie roku, inflacji – wyraźnie osłabła dynamika spożycia, zwłaszcza indywidualnego (wzrost wyniósł 2%, wobec 4,3% w 2004 r.). Inflacja roczna (grudzień 2005 r. do grudnia 2004 r.) wyniosła 0,7%, wobec 4,4% w 2004 r., kształtując się znacznie poniżej dolnej granicy celu inflacyjnego, określonego przez Radę Polityki Pieniężnej (1,5-3,5%).

*Nadal wysokie
bezrobocie*

Po pięciu latach bardzo trudnej sytuacji na rynku pracy, w końcu 2004 r. wystąpiły pierwsze oznaki jej poprawy, które utrwały się w 2005 roku. W 2005 r. zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było o 1,9% większe niż w 2004 roku.

Przy znacznych napływach na rynek pracy ludzi młodych w ostatnich latach (szacuje się, że ludność w wieku produkcyjnym zwiększyła się w ubiegłym roku o ponad 165 tys. osób, tj. w skali nie notowanej w innych krajach europejskich), i pewnym wzroście popytu na pracę w 2005 r. zarówno aktywność zawodowa, jak i zatrudnienie pozostawały na bardzo niskim poziomie, przy wysokim – choć zmniejszającym się - bezrobociu. W końcu 2005 r. urzędy pracy rejestrowały prawie 2,8 mln bezrobotnych, tj. o 227 tys. mniej niż przed rokiem, a stopa bezrobocia obniżyła się do 17,6%, z 19% w końcu 2004 r. Mimo to, była najwyższa wśród krajów UE-25.

Problemem rynku pracy są także bardzo duże nadwyżki siły roboczej na obszarach wiejskich, a praktycznie jawne i ukryte bezrobocie. W końcu 2005 r. zarejestrowanych było prawie 1,2 mln bezrobotnych zamieszkałych na wsi. Stanowili oni 42,6% ogółu bezrobotnych. Powszechny Spis Rolny wskazuje jednocześnie na znaczną nadwyżkę osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Wskaźnik zatrudnienia wyniósł w IV kwartale 2005 r. 53,7%. Najwyższy wskaźnik notowano w województwach: mazowieckim (59,2%), lubelskim (57,5%) i małopolskim (56,2%), a najniższy w zachodniopomorskim (49,7%), śląskim, warmińsko-mazurskim i dolnośląskim (50,7%).

*Wydatki
„sztywne”
ograniczają
rozwój*

Obecnie polska gospodarka weszła w fazę stopniowego ożywienia, jednak jego skala i trwałość zależą głównie od polityki fiskalnej. W latach 2001-2004 deficyt finansów publicznych w relacji do PKB oscylował w granicach 5-6% i był rezultatem przede wszystkim wadliwej struktury wydatków. Ponad 70% z nich to wydatki „sztywne”, prawnie zdeterminowane. Ogranicza to pulę środków budżetowych, które można by przeznaczyć na inwestycje infrastrukturalne, badania i rozwój, poprawę jakości służb publicznych, aktywną politykę rynku pracy. Relacja deficytu sektora finansów publicznych do PKB wyniosła w 2005 r. 2,5%, wobec 3,8% w 2004 roku.

Skutkiem niedostosowania wydatków do możliwości finansowych państwa jest – w warunkach wygasania wpływów z prywatyzacji – narastanie długu publicznego. W 2005 r. kwota długu publicznego zbliżyła się do 50% PKB, a więc pierwszego progu ostrożnościowego, określonego przepisami ustawy o finansach publicznych.

2. Polska specyfika – nasze atuty i słabe strony

*Polska należy do
najbiedniejszych
krajów UE*

Polska kończy transformację z kraju postkomunistycznego w kraj demokratyczny o gospodarce rynkowej. Dziś Polska może swoje członkostwo w UE, swój udział w wielkim rynku europejskim, wykorzystać do przyspieszenia rozwoju. Podstawą rozwoju gospodarczego UE jest Strategia Lizbońska, która ma doprowadzić do zwiększenia konkurencyjności gospodarki europejskiej, do szybszego powstawania nowych miejsc pracy i rozwoju zaawansowanych technologii. Problemem polskich władz jest - jak wykorzystać Strategię Lizbońską, jak wykorzystać środki pomocowe z Unii na lata 2007 – 2013, jak wykorzystać możliwości ekspansji polskiej gospodarki na wielkim europejskim rynku, aby zdynamizować gospodarkę.

Będąc dziś jednym z biedniejszych krajów Unii Europejskiej, Polska ma jednocześnie olbrzymi potencjał rozwojowy. Do czynników stanowiących źródło tego rozwoju należy zaliczyć: potencjał ludnościowy, znaczną przedsiębiorczość, polską kulturę, środowisko, strukturę zagospodarowania przestrzennego kraju.

*Wyróżniamy się
przedsiębior-
czością*

Ludność i rynek pracy: Polacy wyróżniają się przedsiębiorczością, co obrazuje m.in. wysoka liczba nowopowstałych firm w okresie transformacji. W latach 1991-2005 liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się prawie trzykrotnie i w końcu 2005 r. wynosiła 3,6 mln. Polska ma największą liczbę młodzieży (prawie połowa przyrostu siły roboczej w Europie w ostatnich latach) wkraczającą na rynek pracy, której sytuacja jest trudna w związku z wysokim poziomem bezrobocia i długim okresem poszukiwania pierwszej pracy. Jest to największy problem dziś i nasz największy atut jutro. Zgodnie z prognozami demograficznymi, w okresie realizacji Strategii liczba osób w wieku produkcyjnym w miastach będzie spadać, podczas gdy na obszarach wiejskich cały czas będzie rosła, co będzie wpływało na sytuację na rynku pracy. Mimo że od kilkunastu lat obserwuje się wzrost zainteresowania kształceniem się (kilkakrotny wzrost ilości studentów), to poziom wykształcenia polskiego społeczeństwa nadal jest niższy niż w krajach Europy Zachodniej. Polskę charakteryzuje bardzo niska aktywność zawodowa, niski odsetek pracujących, a w przypadku ludności z najniższym wykształceniem - bardzo niski. Wydłużający się średni okres życia, wysoka liczba emerytów i rencistów, oznaczają gwałtowny wzrost kosztów ochrony zdrowia i wydatków systemu emerytalnego. To główne źródło trudności z równowagą finansów publicznych w Polsce.

Mimo poprawy stanu zdrowia społeczeństwa, ogólna sytuacja w tym zakresie jest gorsza w porównaniu z krajami członkowskimi UE-15.

Kultura polska i państwo: Polska posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego, które są jednym z głównych elementów wpływających na pozytywny wizerunek kraju identyfikujący i kształtujący obraz Polski w krajach Europy i Świata, stanowiący atut w procesie definiowania miejsca i pozycji Polski w Unii Europejskiej. Kultura polska jest także jednym z czynników rozwoju

społeczno-gospodarczego, może też służyć budowie społeczeństwa innowacyjnego, kreatywnego i tolerancyjnego. W Polsce rodzina i więzi sąsiedzkie są znacznie ważniejsze niż w wielu krajach zachodnich. Wspólnoty lokalne są silnie zintegrowane w szczególności w środowisku wiejskim.

Mimo dużego znaczenia więzi społecznych, zainteresowanie życiem publicznym jest niewielkie

Zainteresowanie obywateli życiem publicznym pozostaje w Polsce na niskim poziomie (wyraza to m.in. frekwencja w wyborach). Niskie jest zaufanie do władz i instytucji publicznych. Władze publiczne w Polsce mają generalnie niski autorytet. Polska nie miała okresu absolutyzmu oświeconego, nie miała swojego silnego mieszczaństwa i swojej secesji, nie miała wreszcie takiego dziewiętnastego wieku, jaki ukształtował państwa zachodniej Europy. Konsekwencje tego ujawniają się w wielu wymiarach życia publicznego.

Środowisko: Polskie środowisko przyrodnicze należy do przeciętnie atrakcyjnych, choć dysponuje dość zróżnicowanymi w wymiarze regionalnym warunkami. Umożliwiają one rozwój wielorakiej turystyki. Rozwój ten wymaga udziału władz publicznych, które ustalają szlaki turystyczne i wodne, tereny łowieckie, obszary rekreacyjne oraz pomagają w rozbudowie niezbędnej infrastruktury. Ochrona środowiska w Polsce w ostatnich 15 latach uległa znacznej poprawie. Podniesiono standardy i zaczęto je przestrzegać. Stworzono źródła i mechanizmy finansowania przedsięwzięć proekologicznych. Wymiernym efektem tych działań jest zmniejszenie presji na środowisko oraz systematyczna poprawa jakości jego elementów.

Korzystne położenie w środku kontynentu na skrzyżowaniu ważnych dróg europejskich, włączenie w struktury rynku wewnętrznego Unii Europejskiej, znaczny potencjał kulturowy i dobrze zachowane środowisko naturalne, czynią z naszego kraju atrakcyjne miejsce do zwiedzania i wypoczynku, zarówno dla turystów zagranicznych, jak i krajowych.

Poprawa infrastruktury warunkiem rozwoju

Infrastruktura i zagospodarowanie przestrzenne kraju: Infrastruktura techniczna (drogi, mosty, kanalizacja, wodociągi) jest w dużo gorszym stanie niż w krajach zachodnich, mimo istotnego postępu w tym zakresie w ostatnich latach. Bez jej szybkiej poprawy rozwój gospodarczy jest utrudniony, a inwestycje zagraniczne trudniejsze do przyciągnięcia.

W Polsce stolica nie jest dominującym ośrodkiem ekonomiczno-społecznym (stosunek ilości mieszkańców Warszawy do ilości mieszkańców Polski jest jednym z najmniejszych w Europie), równocześnie ma kilka obszarów metropolitalnych o porównywalnym znaczeniu (Trójmiasto, Katowice z innymi miastami śląskimi, Kraków, Wrocław, Poznań, Łódź) i porównywalnych szansach rozwojowych. Istniejące różnice w zabudowie Polski mają podłoże historyczne. Tereny wiejskie wykazują duży stopień zróżnicowania, zarówno pod względem gęstości zaludnienia, jak i wielkości gospodarstw wiejskich. Na obszarach wiejskich występuje wysokie bezrobocie ukryte, a jednocześnie większość mieszkańców wsi pracuje poza rolnictwem.

Administracja publiczna: Pomimo znacznych zmian, jakich dokonywano w ciągu ostatnich kilkunastu lat, w administracji publicznej nie udało się wprowadzić pożądaných nowoczesnych technik zarządzania i systemów informatycznych, nie poprawiono też zasadniczo zarządzania finansami publicznymi. Bez poważnej poprawy sytuacji w tym zakresie jej stan pozostaje zasadniczym ograniczeniem utrudniającym rozwój Polski. Obecny rząd zamierza radykalnie zmienić tę sytuację.

*Kontynuacja
restrukturyzacji
firm państwowych*

Rozwój gospodarczy: W naszej gospodarce pozostały jeszcze niezrestrukturyzowane firmy państwowe w górnictwie, hutnictwie, czy energetyce i innych sektorach. W najbliższych latach zasadnicze przekształcenia strukturalne będą finalizowane. Z drugiej strony, bardzo szybko rozwija się sektor prywatny. Działają już nie tylko duże firmy prywatne powstałe w wyniku prywatyzacji dawnych przedsiębiorstw państwowych, ale też takie, które rozwinęły się od podstaw. Niski jest jednak poziom innowacyjności polskiej gospodarki. Sektor nauki charakteryzują m.in. małe nakłady na B+R rozproszone na zbyt dużą liczbę kierunków badawczych. Słabą stroną sfery B+R wpływającą na innowacyjność gospodarki jest niedopasowanie prowadzonych prac badawczych i rozwojowych do potrzeb przedsiębiorców. Występuje mała skłonność do współpracy między przedsiębiorcami a jednostkami naukowymi, spowodowana przede wszystkim obawami przed przypisywanym wysokim ryzykiem inwestowania w prace badawcze. Mimo tego ostatni okres udowodnił, że polska gospodarka bardzo dobrze zaadaptowała się do warunków Unii Europejskiej. Obserwuje się szybkie tempo wzrostu eksportu do innych krajów Unii (szczególnie eksportu żywności, co pozwala na poprawę sytuacji na polskiej wsi). Rozwojowi gospodarki sprzyja dobra sytuacja makroekonomiczna – spadek inflacji i następujący za nim spadek stóp procentowych. W wyniku tego zaczyna się ożywienie na rynku mieszkaniowym, wspierane rosnącą dostępnością tanich kredytów na zakup mieszkania. Kreowane są zatem czynniki dla przyspieszania tempa wzrostu gospodarczego.

*Niski poziom
innowacyjności*

Zróżnicowanie regionalne: Pomimo coraz bardziej aktywnej polityki regionalnej, zaobserwować można ciągły wzrost skali zróżnicowań w wielkości PKB na mieszkańca w różnych regionach Polski. PKB na mieszkańca najsilniejszego gospodarczo województwa mazowieckiego wyniósł (w 2003 r.) prawie 70% średniej UE-25, tj. dwukrotnie więcej niż najsłabszych gospodarczo województw (świętokrzyskie, lubelskie, podlaskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie). Różnice te są efektem przede wszystkim szybkiego rozwoju lokalnych biegunów wzrostu (głównie aglomeracji miejskich).

*Wzrost
zróżnicowania
poziomu rozwoju
w różnych
regionach Polski*

Cztery województwa uzyskują dochód brutto na mieszkańca powyżej polskiej średniej (mazowieckie, śląskie, dolnośląskie i wielkopolskie) i charakteryzują się najlepszymi perspektywami rozwojowymi. Istnieje też tzw. Ściana Wschodnia (czyli województwa: podkarpackie, lubelskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie oraz zaliczane do tej grupy województw - świętokrzyskie) - pięć najbiedniejszych województw w Polsce i w całej Unii położonych wzdłuż wschodnich i północnych granic Polski. Ich przyszłość zależy w dużym stopniu od współpracy transgranicznej (w tym wymiany gospodarczej z Białorusią, Ukrainą i Rosją) i wykorzystania środków unijnych. Bezrobocie na omawianych obszarach jest – za wyjątkiem województwa warmińsko-mazurskiego – niższe niż można by oczekiwać w oparciu o poziom rozwoju gospodarczego. Wysokie natomiast bezrobocie występuje w województwie lubuskim i zachodniopomorskim, a więc na granicy polsko-niemieckiej. Należy przy tym uwzględnić występujące znaczne bezrobocie ukryte.

Atrakcyjność inwestycyjna kraju: Przy obecnym poziomie społecznej wydajności pracy i przy obecnej sile waluty, przeciętny koszt pracy jest w Polsce kilkakrotnie niższy niż w większości krajów Zachodniej Europy. Jednocześnie jednak, jest on kilkanaście razy wyższy niż w wielkich krajach Azji Południowej i Wschodniej. Oznacza to, że z punktu widzenia kosztów pracy Polska jest

miejszem do lokalizacji inwestycji gorszym od Chin czy Indii, choć zdecydowanie lepszym od Niemiec czy Francji. W porównaniu z krajami Zachodniej Europy, przeciętna stopa zwrotu z zainwestowanego kapitału była w Polsce kilkakrotnie wyższa. Choć w najbliższych latach koszty pracy w Polsce mogą wzrastać, nie zmieni to diametralnie tego obrazu.

Koszty pracy w Polsce są mniejsze niż w Europie Zachodniej, ale większe niż w Chinach

Wśród najmocniejszych atutów Polski w porównaniu z krajami o niskich kosztach pracy należy wymienić: stosunkowo wysokie kwalifikacje pracowników, stabilność polityczną i gospodarczą, nieskrępowany dostęp do rynku wewnętrznego Unii, niewielki dystans do największych rynków unijnych (zwłaszcza Niemiec). Jakość otoczenia biznesowego należy natomiast uznać za co najwyżej średnią, podobnie jak infrastrukturę. Jednak w skali globalnej nadal może to lokować Polskę stosunkowo wysoko na mapie atrakcyjności inwestycyjnej. Należy przy tym zauważyć, że w ostatnich latach wyżej oceniano atrakcyjność inwestycyjną naszych sąsiadów z Europy Środkowo-Wschodniej (dysponujących zazwyczaj lepszą infrastrukturą, lecz mniejszymi zasobami pracy, co musi doprowadzić do szybszego wzrostu kosztów pracy).

Dysponując powyższymi atutami, Polska może liczyć w nadchodzących latach na przyciągnięcie do kraju znacznych inwestycji, przede wszystkim tych, które wymagają stosunkowo rozwiniętego otoczenia biznesowego i kwalifikacji pracowników, albo w przypadku których dostarczanie produktów do Zachodniej Europy na odległość wiązałoby się z dużymi kosztami i trudnościami. Jak się wydaje, może to dotyczyć szeregu usług (m.in. księgowych, finansowych, medycznych, logistycznych, informatycznych, związanych z badaniami naukowymi itp.) oraz stosunkowo pracochłonnych, lecz wysoko zaawansowanych technologicznie dziedzin przemysłu. Inwestycje takie byłyby dokonywane głównie z myślą o eksporcie na rynki zachodnioeuropejskie. Jednocześnie przewiduje się wzrost inwestycji polskich firm w krajach o niższych kosztach pracy, a w przyszłości ograniczanie w Polsce przemysłów pracochłonnych i nisko zaawansowanych technologicznie.

Ocena i konkluzje: Powyższe uwarunkowania wskazują na przesłanki budowy strategicznej wizji rozwoju. Polska nie powinna opierać zdolności konkurencyjnych na niskich kosztach pracy. Nie można również oczekiwać, że przewagi konkurencyjne zostaną osiągnięte przez znaczne nakłady kapitałowe. Zasoby naturalne również nie występują w Polsce w ilościach pozwalających na stworzenie z nich źródła konkurencji na rynkach światowych. Zobowiązania wobec przyszłych pokoleń ograniczają też możliwości konkurowania w oparciu o eksploatację środowiska naturalnego.

Duże zdolności adaptacyjne przedsiębiorców

Ostatnie lata pokazały, że zdolności adaptacyjne przedsiębiorców do zmieniających się warunków są siłą polskiej gospodarki. Integracja oznaczająca nowe wyzwania rynkowe i odmienne środowisko regulacyjne stała się w dużym wymiarze szansą, a nie zagrożeniem. Walory te, kapitał ludzki wraz z energią i profesjonalizmem polskich firm, w powiązaniu z dopływem środków unijnych, nowoczesnych technologii i metod organizacji, mogą stanowić istotną dźwignię rozwoju.

Warunkiem szybkiego wzrostu PKB połączonego z obniżeniem bezrobocia jest pomyślny rozwój jednocześnie eksportu, jak i dziedzin pracochłonnych, zorientowanych głównie na usługi i poprzez to generujących miejsca pracy:

Szansa w rozwoju działalności nastawionej na eksport i usługi

- eksport poddany jest ostrej konkurencji w skali globalnej. Sukces w jego rozwoju zależy więc od: stworzenia atrakcyjnych warunków do inwestowania, m.in. poprzez zapewnienie warunków stabilności społecznej i gospodarczej, jak najlepszego otoczenia biznesowego (w tym sądownictwa gospodarczego), atrakcyjnych warunków opodatkowania oraz warunków dla niezakłóconej konkurencji i niezbędnej restrukturyzacji (w tym elastycznego rynku pracy), dostępu do wykwalifikowanej kadry oraz potencjału badawczo-rozwojowego;
- dziedziny pracochłonne (zorientowane zwłaszcza na rynek krajowy) wspierać należy głównie poprzez: eliminację różnego typu barier dla przedsiębiorczości, szczególnie dotkliwych dla małych przedsiębiorstw, ułatwienia w finansowaniu rozwoju, zachęty do tworzenia nowych miejsc pracy, łagodzenie barier wejścia na rynek nowych firm (służy temu, paradoksalnie, również sprawny mechanizm eliminowania z rynku firm nieefektywnych, a więc bankructwa i odzyskiwania należności).

Strategia powinna w szczególności dbać o wzmocnienie atutów kraju, jako miejsca życzliwego dla inwestorów, zarówno krajowych, jak i zagranicznych - poprzez dbałość o rozwój kapitału ludzkiego i zmniejszanie uciążliwości opodatkowania pracy oraz o eliminację słabych punktów, m.in. poprzez rozwój infrastruktury i poprawę funkcjonowania instytucji publicznych.

3. Polska w świecie i w Unii Europejskiej – szanse i zagrożenia

Strategia Rozwoju Polski na lata 2007-2015 nie może pominąć tego, co dzieje się i może wydarzyć w Unii Europejskiej i w świecie w najbliższych latach. Potrzebna jest obiektywna ocena miejsca i roli Polski w gospodarce Unii Europejskiej i w gospodarce światowej, naszych szans na rozwój i zagrożeń dla tego rozwoju. Rozwój Polski w najbliższych latach przebiegać bowiem będzie w warunkach nasilających się procesów integracyjnych i globalizacyjnych.

Globalizacja oznacza, że Polska nie jest samotną wyspą oddzieloną od reszty świata. Cała Europa będzie znacząco dotknięta przez szybsze przepływy towarów, usług i kapitału, migracje, gwałtowną ekspansję korporacji ponadnarodowych, w tym wprowadzenie zasad planowania strategicznego i optymalizację produkcji w globalnej skali, przesuwanie produkcji przemysłowej do krajów o niższych kosztach. Chiny, Indie i inne kraje dotychczas uznawane za rozwijające się stają się istotnymi ośrodkami gospodarczymi. To będzie miało wielki wpływ na społeczeństwa w Polsce i w Europie oraz na sposób, w jaki nasz przyszły rozwój będzie mógł być prowadzony.

Liberalizacja handlu międzynarodowego stwarzać będzie polskim przedsiębiorstwom zarówno szansę ekspansji na rynki pozaunijne, jak i może powodować zagrożenie nadmiernym importem na rynku krajowym.

Jednocześnie będzie nadal postępował proces integracji europejskiej. Unia rozszerzy się o Rumunię i Bułgarię. W interesie Polski i Europy będzie dalsze rozszerzanie Wspólnoty oraz działania znoszące wewnętrzne bariery pomiędzy członkami Unii w przepływie usług, ludzi, towarów i kapitału. W pracach nad przyszłym kształtem Unii Europejskiej Polska popierać będzie taki model integracji, który gwarantować będzie zachowanie tożsamości narodowej oraz odpowiadać strategicznym interesom gospodarki i aspiracjom obywateli.

Nasilają się procesy integracyjne i globalizacyjne

Perspektywa rozszerzenia UE

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej wpływa stabilizująco na warunki funkcjonowania gospodarki polskiej, a wejście naszych przedsiębiorstw na jednolity rynek europejski oraz napływ funduszy unijnych stawać się będą coraz silniejszym impulsem rozwojowym. Z punktu widzenia długookresowych perspektyw rozwoju gospodarczego UE i Polski, jako jej członka, istotny będzie zwłaszcza postęp we wdrażaniu Strategii Lizbońskiej. Bez znaczącej poprawy konkurencyjności i innowacyjności gospodarce unijnej grozi bowiem osłabienie pozycji w gospodarce światowej, która w coraz większym stopniu staje się gospodarką opartą na wiedzy. W przypadku większości wskaźników charakteryzujących gospodarkę opartą na wiedzy, Polskę dzieli znaczny dystans nie tylko w stosunku do krajów UE-15, lecz również w stosunku do nowych krajów członkowskich. Dlatego też wdrażanie Strategii Lizbońskiej będzie dla Polski zarówno dużym wyzwaniem, jak również źródłem przyspieszenia rozwoju gospodarczego.

Polacy uzyskają pełny dostęp do unijnego rynku pracy

W objętym Strategią okresie obywatele polscy uzyskają pełny dostęp do rynku pracy we wszystkich krajach Unii, co może spowodować nasilanie się procesów migracyjnych. Może ono wprawdzie przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia, zwłaszcza wśród ludzi młodych, jednak wobec postępującego starzenia się ludności stawać się może coraz większym problemem dla funkcjonowania gospodarki kraju. Oczekiwać można jednocześnie rosnącej migracji do Polski, a w konsekwencji pojawienia się nowych problemów prawnych, społecznych i dotyczących rynku pracy.

Oddziaływanie otoczenia międzynarodowego zapowiada się dla Polski jako generalnie pomyślne, choć nie wolne od zagrożeń i licznych, narastających wyzwań. Na Polskę w coraz większym stopniu wpływać bowiem będą czynniki zewnętrzne, takie jak: postęp naukowo-techniczny, zmiany środowiska przyrodniczego i zmiany demograficzne. Podstawowe znaczenie będą miały zewnętrzne uwarunkowania natury gospodarczej. Jak wynika z prognozy Banku Światowego, w okresie do 2015 r. wzrost gospodarki światowej ma być znacząco szybszy niż w latach 80. i 90. ubiegłego stulecia, a także niż w latach 2001-2006. Wzrost gospodarki światowej dynamizować będą przede wszystkim regiony oddalone od Polski – Azja Wschodnia i Południowa (w tym głównie Chiny i Indie) oraz nadal pomyślnie rozwijająca się gospodarka amerykańska. Oczekuje się wprawdzie znaczącego przyspieszenia tempa wzrostu gospodarczego Unii Europejskiej, jednak pozostanie ono niższe od osiąganego przez USA.

Zapewnić napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Dla Polski istotne jest utrzymanie pozycji kraju atrakcyjnego jako miejsca lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), co pozwoli na wykorzystanie tych inwestycji jako ważnego czynnika zwiększania potencjału gospodarki, eksportu i restrukturyzacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw. Problemem stać się może przenoszenie, także przez polskie firmy, niektórych rodzajów produkcji przemysłowej, zwłaszcza tradycyjnej produkcji pracochłonnej i surowcchołonnej, do krajów oferujących znacznie tańszą siłę roboczą i surowce.

Zaopatrzenie w energię i surowce – wyzwaniem w skali globalnej

Coraz większym wyzwaniem w skali globalnej, dotyczącym również gospodarki Polski i polityki państwa, będą kwestie związane z zaopatrzeniem w energię i surowce. W perspektywie najbliższych dziesięcioleci świata nie grozi wprawdzie wyczerpanie zasobów surowców naturalnych, jednak w przypadku najważniejszego z surowców – ropy naftowej – liczyć należy się w następnej dekadzie z przejściem do spadkowej tendencji wydobycia w krajach poza OPEC.

Narastać będzie tym samym waga problematyki bezpieczeństwa energetycznego. Zapewnienie stabilnych dostaw ropy i gazu wymagać będzie od Polski, z jednej strony, podejmowania działań autonomicznych dla zdywersyfikowania kierunków dostaw importowych, wzrostu wydobycia gazu krajowego oraz poprawy efektywności wykorzystania energii, zaś z drugiej – inicjowania i aktywnego udziału we współpracy międzynarodowej na rzecz poprawy bezpieczeństwa energetycznego, w tym zwłaszcza w ramach Unii Europejskiej.

*Rosnące
zagrożenie
środowiska*

Jedną z kluczowych kwestii globalnych będzie rosnące zagrożenie środowiska naturalnego, wyrażające się m.in. zmianami klimatycznymi, zagrożeniami technologicznymi, zanieczyszczeniem powietrza, rabunkową eksploatacją zasobów leśnych, zmniejszaniem zasobów wodnych, jak też zanikaniem wielu gatunków roślin i zwierząt, degradacją gleb. Dla przyszłości środowiska naturalnego świata szczególnie ważna będzie przewidziana w okresie do 2012 r. realizacja postanowień Protokołu z Kioto o ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych. Międzynarodowe zobowiązania Polski, w tym szczególnie zobowiązania akcesyjne, będą wymagać wdrażania nowych rozwiązań w zakresie ochrony środowiska i ponoszenia na ten cel znacznych nakładów.

*Konflikty
międzynarodowe
a gospodarka*

Rozwój świata będą zapewne nadal zakłócać lokalne konflikty militarne i ataki terrorystyczne. Obok następstw bezpośrednich – ofiar ludzkich i strat materialnych – będą one powodować okresowe zaburzenia w funkcjonowaniu gospodarki światowej, odbijające się negatywnie również na gospodarce Polski. Niezbędne będzie więc podejmowanie przez Polskę działań na rzecz utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego, wynikających z naszego członkostwa w NATO, Unii Europejskiej, ONZ, Rady Europy i OBWE.

Rosnący wpływ otoczenia międzynarodowego na rozwój gospodarczy Polski będzie wymagał stałego monitorowania tendencji i nowych zjawisk zachodzących w gospodarce europejskiej i światowej, zarówno dla szybkiego rozpoznawania i wykorzystywania wyłaniających się szans, jak i w celu sprawnego amortyzowania możliwych zagrożeń zewnętrznych.

4. Podstawowe dylematy rozwojowe

Biorąc pod uwagę przyszłe oczekiwania i potrzeby, stan wyjściowy, warunki wewnętrzne i zewnętrzne, możliwości finansowe, nie jest możliwe osiągnięcie wszystkiego i usatysfakcjonowanie wszystkich potencjalnych beneficjentów polityki rozwojowej. Wręcz przeciwnie, należy zdać sobie sprawę z konieczności dokonywania bardzo trudnych wyborów. Zapewnienie pracy w kraju, stworzenie warunków dla stabilnego wzrostu gospodarczego, czy osiągnięcie jak najwyższej jakości życia, to jedne z najważniejszych celów, które determinują dokonywanie wyborów. Dlatego należy rozważyć różne dylematy rozwoju z tym związane.

Koncentracja na bieżącym rozwoju gospodarki może oznaczać słabsze fundamenty pod przyszłe wyzwania rozwojowe. Jednak szybszy rozwój dzisiaj może odbić się niekorzystnie na przewagach konkurencyjnych w przyszłości. Prowadzić do tego może np. zaniedbanie budowania innowacyjnej gospodarki czy jej podstaw w postaci nowoczesnej edukacji, których owoce można zbierać dopiero w przyszłości. Innym przykładem jest dylemat, czy środki dostępne przeznaczać na projekty „twarde” - na inwestycje, których efekty są bardzo konkretne i będą szybko widoczne, czy na projekty „miękkie” - np. na edukację

*Pieniądze na
inwestycje, czy
edukację?*

czy szkolenia, efekty których często będą dopiero widoczne po latach. Tak więc, należy znaleźć wyważoną strukturę działań, aby sprostać obu tym wyzwaniom: wzrost bieżący i podstawy pod rozwój w przyszłości.

Jaką politykę społeczną należy kreować, aktywizującą, czy ochronną?

Czy rezultaty wzrostu gospodarczego powinny być w większym stopniu wykorzystywane na łagodzenie nierówności społecznych, w tym zwłaszcza w sferze opieki społecznej i gwarantowanie zatrudnienia? Czy też w większym stopniu należałoby wdrażać rozwiązania aktywizujące biernie grupy społeczne. Aktywne podejście wymaga kształtowania elastycznych form zatrudnienia oraz skutecznych zachęt do podejmowania działań w zakresie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności adekwatnych do wymogów rynku pracy.

Kolejny dylemat odnosi się do określenia zakresu gwarantowanych usług publicznych. W jakim zakresie i stopniu należałoby wspierać usługi publiczne, co do których jakości i efektywności można często mieć zastrzeżenia, a w jakim rozwój sektora usług prywatnych – który jednakże działa na zasadach rynkowych, co z kolei może ograniczać dostęp do jego oferty.

Rozwój a ochrona środowiska

Czy promować szybki rozwój kosztem zaniedbania spraw związanych ze środowiskiem, albo czy rozwój zrównoważony powinien być tym modelem, który odpowiada na nasze oczekiwania i potrzeby? Z pewnością można osiągać szybszy wzrost kosztem środowiska. Ale czy możemy zapomnieć o przyszłych pokoleniach? Często słychać zarzuty, że kiedy „stare” kraje członkowskie Unii budowały swoją infrastrukturę, np. autostrady, to nie miały takich barier związanych z ochroną środowiska, jakie obowiązują obecnie. Dzisiaj biedniejszym krajom, które dopiero budują tę infrastrukturę, narzuca się wymogi, które nie tylko są trudne do spełnienia pod względem prawnym, organizacyjnym, ale przede wszystkim finansowym. Pojawia się więc tu dylemat, w jaki sposób postulaty i obowiązujące wymogi środowiskowe uwzględniać w skali kraju i w działaniach prorozwojowych?

Autostrady, czy drogi lokalne?

Innym problemem jest sposób realizacji działań i wykorzystania dostępnych środków. Czy dostępne środki koncentrować na wybrane nieliczne, ale duże, strategiczne projekty, czy też dać możliwość finansowania wielu małych projektów dla wielu beneficjentów? Koncentracja środków na wybranych, dużych projektach (np. autostrady) powoduje realizację projektów, które są ważne dla kraju czy regionu, z których skorzysta bardzo wiele osób, ale ten końcowy odbiorca jest w zasadzie „bezosobowy”. Z drugiej strony, podjęcie wielu małych projektów (np. dróg gminnych) spowoduje, że środki ulegną rozproszению, z każdego z tych projektów będzie mogła korzystać niewielka liczba osób, nie zostaną wybrane projekty, które są ważne dla całego kraju czy regionu, ale za to końcowi odbiorcy będą ściśle zidentyfikowani, a inwestycje te będą rozwiązywać ich konkretne problemy. W tym drugim przypadku trzeba pamiętać, że niebagatelną rolę odgrywa logika wyborów lokalnych.

Wspierać regiony silniejsze?

Szybszy wzrost oznacza większe zróżnicowanie rozwojowe w skali kraju i w ramach regionów, gdyż jego motorami są ośrodki wzrostu, czyli głównie aglomeracje miejskie i metropolie. Uwzględniając tę współzależność należy przesądzić, na ile nasza wizja powinna koncentrować się przede wszystkim na wzroście, a więc na wspieraniu najprężniejszych regionów i ośrodków miejskich, a na ile uwzględniać obszary wiejskie i regiony zmarginalizowane?

Kolejnym dylematem jest problem, czy środki publiczne powinno się przeznaczać wyłącznie na cele publiczne (np. na infrastrukturę, system edukacji), zakładając,

Środki publiczne wyłącznie na cele publiczne?

że sektor prywatny sobie sam poradzi, czy też również powinno się finansować wsparcie dla sektora prywatnego, np. dla małych i średnich firm, bo to firmy płacą podatki i tworzą miejsca pracy? A jeśli wspierać sektor prywatny, to w jakiej proporcji dzielić dostępne środki między sektor publiczny i prywatny?

Bez innowacji nie da się stworzyć konkurencyjnej gospodarki. Ale czy wyłącznie koncentrować wsparcie na najnowszymi technologicznymi innowacjami na poziomie światowym, czy również wspierać proste rozwiązania i innowacje na poziomie firmy?

* * *

Podjęcie konkretnych wyborów wymaga strategicznej wizji, opartej nie tylko na wiedzy i doświadczeniach, ale również wykorzystującej demokratyczny i prospołeczny system wartości. Rozstrzygnięcie powyższych dylematów dokonywać się będzie poprzez stosowanie założeń kierunkowych, jakie przedstawione są w niniejszej Strategii oraz szczegółowych rozwiązań w odpowiednich dokumentach regulacyjnych, z uwzględnieniem analizy i oceny sytuacji i tendencji w sferze realnej gospodarki Polski oraz jej otoczenia międzynarodowego.

III. WIZJA POLSKI DO ROKU 2015

Polityka rozwojowa państwa w dialogu ze społeczeństwem

Spółeczeństwo polskie oczekuje zmian, które doprowadzą do wzrostu standardu życia. Temu celowi ma służyć polityka rozwojowa państwa. Zmiany te muszą być zainicjowane przez władze publiczne, ale zakończą się sukcesem, jeśli zostaną przeprowadzone w dialogu ze społeczeństwem. Kluczem do sukcesu jest zmiana sposobu sprawowania władzy, którą wdraża obecny rząd. Zasadniczy motyw tej zmiany polega na tym, że to władze publiczne mają pełnić rolę służebną wobec społeczeństwa, a nie odwrotnie.

Planując działania prorozwojowe na najbliższe lata musimy wiedzieć, jaką Polskę, naszą Ojczyznę, chcielibyśmy widzieć i w jakiej żyć w 2015 roku. Musimy także wiedzieć do jakiego modelu społeczno-gospodarczego naszego kraju dążymy. Dlaczego w 2015 roku? Bo w tym okresie mamy szansę zakończyć wiele programów rozwojowych (w tym zasilanych środkami unijnymi) i wtedy powinniśmy poznać ich efekty.

Wizja rozwoju kraju musi uwzględniać czas i warunki, w jakich będzie realizowana. Musi brać pod uwagę zarówno zdiagnozowany szczegółowo stan wyjścia, a więc sytuację w jakiej jesteśmy, jak i przyszłe warunki działania i co równie ważne - oczekiwania społeczne. Przyszła pozycja Polski zależeć będzie od harmonii pomiędzy sferą publiczną, rynkiem i społeczeństwem obywatelskim.

Polska w 2015 roku to kraj o wysokim poziomie i jakości życia mieszkańców oraz silnej i konkurencyjnej gospodarce, zdolnej do tworzenia nowych miejsc pracy.
--

Wzrost zatrudnienia i spadek bezrobocia

Chcemy, aby w Polsce łatwo były tworzone nowe miejsca pracy, aby znacząco wzrosło zatrudnienie osób w wieku produkcyjnym i nastąpił spadek bezrobocia. Dlatego trzeba skoncentrować się w sposób szczególny na tworzeniu nowych miejsc pracy, zwłaszcza w sektorze usług, przede wszystkim w obszarze usług rynkowych. Tylko sektor usług będzie mógł zaabsorbować pracowników z modernizującego się sektora przemysłowego i z restrukturyzowanego rolnictwa.

Siła nabywcza dochodów ludności i PKB na mieszkańca stopniowo zbliża się do poziomu UE. Chcemy, aby różnice w poziomie życia mieszkańców Polski i UE znacząco się zmniejszyły i aby nie było to przyczyną licznych wyjazdów zarobkowych za granicę młodych i dobrze wykształconych Polaków.

*Gospodarka
oparta na wiedzy*

Polska musi rozwijać gospodarkę opartą na wiedzy i szerokim wykorzystaniu technologii informacyjnych i komunikacyjnych we wszystkich dziedzinach, w tym usługach społecznych, dostępnych dla każdego obywatela. Państwo będzie promowało rozwój kapitału intelektualnego, zarówno w odniesieniu do osób, jak i organizacji.

Państwo powinno jednocześnie tworzyć sprzyjające warunki dla awansu zawodowego i finansowego najbardziej uzdolnionym, twórczym i przedsiębiorczym.

Chcemy, aby wzrosła aktywność i mobilność społeczno-zawodowa ludności, aby społeczeństwo posiadało wysoki poziom wykształcenia i aby pracownicy nieustannie podnosili swoje kwalifikacje.

*Polska
konkurencyjna na
arenie światowej*

Polska gospodarka w roku 2015 musi być silna i konkurencyjna na arenie europejskiej i światowej, charakteryzować się wysokim i stabilnym wzrostem gospodarczym, wysoką innowacyjnością, rozwiniętym i wydajnym przemysłem, usługami i sektorze rolnym.

Chcemy, by nasz kraj wykorzystywał procesy globalizacji do transferu technologii i wzrostu innowacyjności gospodarki, podniesienia jakości kapitału ludzkiego i tworzenia nowych miejsc pracy, szczególnie w sektorze usług rynkowych.

Polska musi być atrakcyjnym i wiarygodnym partnerem w wymianie handlowej, szczególnie z krajami UE; polskie firmy powinny umieć wykorzystać możliwości Wspólnego Rynku UE i Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

*Rozbudujemy
infrastrukturę
techniczną
i społeczną*

Chcemy, aby mieszkańcy kraju i przedsiębiorcy mogli korzystać z funkcjonalnej i efektywnej oraz właściwie rozwiniętej technicznej infrastruktury transportowej, społecznej i z zakresu ochrony środowiska. W dużej mierze dotyczy to infrastruktury drogowej, kolejowej i transportu lotniczego, infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i mieszkaniowej.

Polskę widzimy jako kraj przyjazny mieszkańcom oraz kraj, w którym chce się mieszkać i do którego chce się wracać, ponieważ jest bezpieczna, daje szanse pracy i rozwoju oraz gwarantuje odpowiedni poziom zabezpieczenia społecznego i opieki zdrowotnej.

Dlatego państwo musi zapewniać obywatelom bezpieczeństwo i poczucie tego bezpieczeństwa. Państwo musi skutecznie zapobiegać i zmniejszać przestępczość oraz zagrożenie terrorystyczne, przeciwdziałać zagrożeniom i katastrofom naturalnym, technologicznym oraz spowodowanym działaniami człowieka. Właściwe służby publiczne muszą współdziałać aktywnie w sposób systemowy z europejskimi i międzynarodowymi systemami bezpieczeństwa.

Państwo musi skutecznie ograniczać zakres biedy i margines wykluczenia społecznego oraz promować integrację społeczną.

System administracji publicznej musi być sprawny, efektywny i niedrogi, wykorzystujący technologie informacyjne i komunikacyjne, z pełnym dostępem

Niezbędny jest sprawny system administracji publicznej

obywatela do informacji, oraz o ograniczonym do niezbędnego minimum zakresie interwencji administracji w życie gospodarcze oraz prywatne życie obywateli. W wymiarze funkcji administracyjnych chcemy, aby Polska była państwem – tam, gdzie to jest możliwe - zdecentralizowanym.

Budujemy społeczeństwo obywatelskie

Chcemy, aby Polska była państwem obywatelskim, obfitującym w zróżnicowane formy lokalnej i ponadlokalnej aktywności obywatelskiej, opierającym się na dialogu i współpracy, promującym działalność organizacji pozarządowych i dążącym do jak najszerzego ich udziału w życiu społecznym.

Chcemy, aby Polska potrafiła wykorzystywać dla swego rozwoju potencjał Polaków mieszkających za granicą.

Dziedzictwo kulturowe oraz rozwój kultury na poziomie lokalnym, regionalnym i narodowym powinny być szczególnym przedmiotem ochrony i opieki ze strony państwa i społeczeństwa.

Polska powinna wykorzystywać bogactwo swoich zasobów ludzkich, kulturowych i przyrodniczych obszarów wiejskich, jak również czerpać korzyści z rozwoju turystyki przyczyniającej się do wzrostu gospodarczego regionów, tworzenia nowych miejsc pracy oraz promocji regionów i kraju.

Polska powinna być krajem uporządkowanym przestrzennie, udostępniającym i chroniącym zasoby środowiska naturalnego, dbającym o dobry stan środowiska i bogatą różnorodność biologiczną.

Polityka zrównoważonego rozwoju

Państwo musi realizować politykę zrównoważonego rozwoju przez integrowanie działań w sferze gospodarczej, społecznej i środowiskowej w interesie przyszłych pokoleń.

Chcemy, aby państwo dążyło do zachowania spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej.

IV. CEL GŁÓWNY I PRIORYTETY STRATEGII

Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin.

Przez podniesienie poziomu życia rozumie się wzrost siły nabywczej dochodów w sektorze gospodarstw domowych, ułatwienie dostępu do edukacji i szkolenia, co prowadzi do podwyższenia poziomu wykształcenia społeczeństwa i podnoszenia kwalifikacji obywateli, wzrost zatrudnienia i wydajności pracy, skutkujące zarówno obniżeniem bezrobocia, jak i zwiększeniem poziomu aktywności zawodowej, oraz poprawę zdrowotności mieszkańców Polski.

Przez podniesienie jakości życia rozumie się istotną poprawę stanu i wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli, możliwość korzystania z funkcjonalnej i łatwo dostępnej infrastruktury technicznej i społecznej, życie w czystym, zdrowym i sprzyjającym środowisku przyrodniczym, uczestnictwo w życiu demokratycznym, uczestnictwo w kulturze i turystyce, przynależność do zintegrowanej, pomocnej wspólnoty lokalnej, umożliwiającej lepszą harmonizację życia rodzinnego i zawodowego oraz aktywność w ramach społeczeństwa obywatelskiego.

Podniesienie poziomu i jakości życia ma umożliwić polityka państwa pozwalająca na szybki, trwały rozwój gospodarczy w perspektywie długookresowej, oparty na rozwoju kapitału ludzkiego, zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki i regionów, w tym na inwestycjach w sferze badań i rozwoju, oraz na uzyskanie stabilnych warunków ekonomiczno-społecznych zapewniających europejski poziom i jakość życia obywateli i rodzin w kraju i wspólnotach lokalnych. Funkcjonowanie wspólnoty i jej bezpieczeństwo powinno być oparte o zasadę subsydiarności. W sytuacjach zagrożeń przerastających możliwości reagowania społeczności lokalnej powinna ona mieć wsparcie właściwych organów administracji publicznej.

Powyższy cel może być osiągnięty tylko w warunkach pielęgnowania i zachowania dziedzictwa kulturowego Polski oraz dbałości o zasoby naturalne naszego kraju. Cel ten nie może zostać osiągnięty w sytuacji znaczących różnicowań poziomu rozwoju regionów i społeczności lokalnych, marginalizacji obszarów wiejskich oraz przy braku poszanowania dla ładu przestrzennego Polski.

Cel główny, a także problemy społeczno-gospodarcze wynikające z zapóźnień rozwojowych, niedoinwestowania polskiej gospodarki oraz uwarunkowań zewnętrznych, wskazują na priorytety. Określają one najważniejsze obszary działań, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie głównego celu SRK.

Priorytetami tymi są:

1. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki
2. Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej
3. Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości
4. Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa
5. Rozwój obszarów wiejskich
6. Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej

Dla realizacji powyżej przedstawionych priorytetów zostanie wypracowany system instrumentów skierowany do administracji publicznej, jak i innych podmiotów życia społeczno-gospodarczego, oraz system oceny postępu realizacji działań. Wskaźniki dotyczące poszczególnych priorytetów zostały zamieszczone w rozdziale VIII.

PRIORYTET 1. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki

SRK zakłada znaczące podwyższenie konkurencyjności zarówno przedsiębiorstw, jak i regionów, niezbędne dla osiągnięcia wysokiego, trwałego wzrostu gospodarczego kraju i wzrostu zatrudnienia oraz zamożności jego obywateli. Tworzone będą warunki dla pobudzenia i wykorzystania wewnętrznych źródeł wzrostu, dla rozwoju przedsiębiorczości i podnoszenia poziomu technologicznego gospodarki. Konieczny jest wzrost nakładów na badania i rozwój.

Podnoszenie konkurencyjności gospodarki powinno następować przy utrzymaniu stabilności makroekonomicznej. Oznacza to politykę zachowania niskiego poziomu inflacji, bezpiecznego salda na rachunku obrotów bieżących, zmniejszania nierównowagi fiskalnej, jak również spełniania innych kryteriów z Maastricht. Powinno to umożliwić przystąpienie do strefy euro. Akcesja do Unii

Gospodarczej i Walutowej przyniesie istotne korzyści dla gospodarki kraju, poszczególnych podmiotów gospodarczych i obywateli, przyczyniając się do umacniania potencjału rozwojowego Polski. Polityka taka wpłynie na kształtowanie korzystnego wizerunku Polski w otoczeniu międzynarodowym, w tym wśród inwestorów zagranicznych.

Wzrost konkurencyjności i innowacyjności Polski będzie następował poprzez realizację następujących działań:

a) Rozwój przedsiębiorczości

Rozwój przedsiębiorczości będzie kreowany poprzez tworzenie przyjaznego otoczenia prawnego, finansowego oraz instytucjonalnego przyczyniającego się do powstawania i wzrostu przedsiębiorstw, w tym w szczególności sektora MŚP, oraz kształtowania przedsiębiorczych postaw. Wspomaganie konkurencyjności gospodarki, wzrostu gospodarczego oraz zmian struktury gospodarczej wymaga m.in. wspierania przedsiębiorstw w zakresie tworzenia i wdrażania innowacji produktowych, procesowych i organizacyjnych. W tym celu przewiduje się poprawę warunków działalności przedsiębiorców – większą swobodę podejmowania działalności w efekcie kształtowania bardziej przyjaznych regulacji systemowych (uproszczenie prawa i procedur administracyjnych, obniżanie kosztów działalności gospodarczej, ułatwienia w dostępie do technologii i kapitału). Podejmowane będą działania na rzecz rozwoju rynku pieniężnego i kapitałowego w celu zapewnienia dogodnych warunków dla finansowania przedsiębiorczości. Pobudzeniu przedsiębiorczości będzie służyć łatwiejszy dostęp do wysokiej jakości usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu, ułatwienie możliwości finansowania inwestycji, działania na rzecz rozbudowy nowoczesnej infrastruktury dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz pomoc w dostępie do wiedzy i doradztwo. Rozwojowi przedsiębiorczości sprzyjać będzie wzmocnienie powiązań między sektorem badawczo-rozwojowym a przedsiębiorstwami oraz zwiększanie dostępu i zakresu korzystania z usług publicznych *on-line*.

Propagowany będzie rozwój kooperacji i promocja sieci współdziałania gospodarczego, również w wymiarze międzynarodowym. W tym celu przewiduje się wspieranie współpracy przedsiębiorstw w zakresie tworzenia grup producenckich (m.in. spółdzielczych i innych grup producentów rolnych), kooperacyjnych, dystrybucyjnych, kapitałowych, związków przedsiębiorstw i podmiotów samorządowych. Zakłada się też udzielanie pomocy we wdrażaniu wspólnych inicjatyw przedsiębiorstw, jednostek naukowo-badawczych i instytucji odpowiedzialnych za rozwój regionalny.

b) Zwiększanie dostępu do zewnętrznego finansowania inwestycji

Dostęp do kapitału stanowi dla polskich przedsiębiorców, w szczególności małych i średnich, główną barierę prowadzenia działalności inwestycyjnej. Ze względu na wysokie koszty i trudne warunki pozyskania kredytu oraz nadal nie najlepiej rozwiniętą ofertę bankową dla małych i średnich przedsiębiorstw, szczególnego znaczenia nabiera tu rozwój systemu gwarancji, poręczeń kredytowych i funduszy pożyczkowych. Dotyczyć to powinno w szczególności przedsięwzięć innowacyjnych, głównie MŚP, przede wszystkim we wczesnej fazie rozwoju. Wspierany będzie także rozwój alternatywnych instrumentów finansowania działalności gospodarczej i inwestycyjnej (fundusze wysokiego

Kształtowanie warunków pobudzających przedsiębiorczość

Rozwój instrumentów ułatwiających finansowanie MSP

ryzyka, finansowanie w ramach wierzitelności i inne). Przedsiębiorcy rozpoczynający działalność gospodarczą będą mieli możliwość uzyskania dokapitalizowania z funduszy kapitału załączkowego.

Członkostwo Polski w UE stopniowo zwiększa dostęp i poprawia warunki korzystania przez polskie podmioty gospodarcze z zasilania kapitałem zagranicznym, w tym zarówno z kredytów organizacji i banków międzynarodowych (np. EBI, Bank Światowy), jak i banków komercyjnych. Istotne jest też utrzymanie i zwiększenie zainteresowania polską gospodarką ze strony inwestorów zagranicznych. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne powinny przyczyniać się do wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki, dlatego należy zachęcać inwestorów do współpracy z sektorem badawczo-rozwojowym. Szczególną szansą dla rozwoju w okresie objętym Strategią będzie zasilanie z funduszy unijnych.

c) Podniesienie poziomu technologicznego gospodarki przez większe nakłady na badania i rozwój oraz innowacje

W celu zwiększania konkurencyjności gospodarki konieczne są głębokie zmiany w strukturze produkcji przemysłowej, potrzebne jest nasycanie gospodarki wyrobami wysokiej techniki, opartymi na nowoczesnych technologiach. Zakłada się rozwój inicjatyw sprzyjających innowacyjności, która odgrywa podstawową rolę nie tylko w walce konkurencyjnej produktów i usług (zarówno na rynku wewnętrznym, jak i międzynarodowym), ale także wpływa na podniesienie poziomu i jakości życia. Znaczące zwiększenie innowacyjności będzie dotyczyć sektora usług, przemysłu, jak i rolnictwa.

Sektor nauki w Polsce wymaga konsekwentnego zwiększania nakładów mających na celu wzmocnienie jego konkurencyjności. Z jednej strony konieczny jest rozwój bazy badawczej oraz kadry naukowej, a z drugiej ukierunkowanie już istniejących zasobów na prowadzenie badań w dziedzinach priorytetowych dla rozwoju kraju. Niezbędne jest zwiększenie roli badań naukowych w rozwoju gospodarczym, m.in. poprzez promocję współpracy przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu oraz jednostek naukowych, a także poprzez uczestnictwo w inicjatywach Europejskiej Przestrzeni Badawczej.

Kluczową staje się potrzeba większego wykorzystania wyników prac badawczo-rozwojowych przez podmioty gospodarcze, w tym zwiększenie transferu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych. Największy potencjał dla takiego profilu rozwoju gospodarczego mają regiony, w których istnieją jednostki naukowe, zdolne do generowania nowej wiedzy i technologii oraz zaplecze gospodarcze pozwalające na absorpcję i komercyjne wykorzystanie tej wiedzy. W celu podniesienia poziomu technologicznego gospodarki rozwijane będą inkubatory i parki technologiczne oraz centra zaawansowanych technologii w dużych ośrodkach akademickich. Zakłada się stworzenie sprawnych mechanizmów współpracy i przepływu wiedzy pomiędzy placówkami naukowo-badawczymi a podmiotami życia społeczno-gospodarczego. Zwiększanie efektywności wydatkowania środków budżetowych na prowadzenie działalności badawczej powinno następować poprzez ukierunkowanie finansowania badań na obszary priorytetowe dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, przy jednoczesnym uwzględnianiu doskonałości prowadzonych badań. Istotnym, oprócz systematycznego wzrostu wydatków publicznych na naukę, jest także zwiększenie udziału przedsiębiorców

*Wzmocnienie
współpracy
placówek
naukowo-
badawczych
z przedsię-
biorstwami*

w finansowaniu prac badawczo-rozwojowych, w tym także dzięki poprawie ich dostępu do *venture capital*. Niezwykle ważna jest również zmiana nastawienia przedsiębiorców, jak i całego społeczeństwa na bardziej pro-innowacyjne.

Należy zwiększyć efektywność funkcjonowania rynku innowacji, a w szczególności zwiększyć przepływ rozwiązań innowacyjnych przez upowszechnienie stosowania prawa własności przemysłowej oraz prawa autorskiego i praw pokrewnych. Jednocześnie upatrywać należy szansy na wzrost konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw przez intensywne wykorzystywanie wzornictwa przemysłowego.

Jednym z głównych źródeł innowacji są uczelnie i ośrodki naukowo-badawcze, wobec czego przewiduje się zwiększenie finansowania nauki i szkolnictwa wyższego, tak aby osiągnąć przynajmniej średni poziom Unii Europejskiej. Niezbędne jest odnowienie i wzmocnienie już istniejącej bazy naukowo-badawczej. Dotyczy to zarówno odmłodzenia kadry badawczej, jak i zwiększenia umiejętności (zwłaszcza w zakresie marketingu i sprzedaży osiągnięć naukowych), a także inwestowania w infrastrukturę naukową. Między innymi należy też dążyć do restrukturyzacji, a w uzasadnionych przypadkach likwidacji słabych, nie przynoszących efektów krajowych i resortowych ośrodków badawczych.

Polska potrzebuje kilku uczelni kształcących na najwyższym światowym poziomie. Zwiększenie konkurencji między uczelniami można osiągnąć przez przydzielanie dydaktycznych funduszy budżetowych zależnych od liczby kształconych studentów (a nie od stanu zatrudnionej kadry).

Zrównoważony rozwój wymaga eko-innowacji produktowych, technologicznych i organizacyjnych, a także zmian w zachowaniach konsumentów, prowadząc do uzyskiwania wzrostu PKB i jakości życia, przy coraz mniejszym zaangażowaniu zasobów naturalnych i wytwarzaniu zanieczyszczeń. Inwestowanie prośrodowiskowe może zapewnić trwałą i zrównoważoną w dalszej perspektywie rozwój gospodarczy oraz ograniczyć koszty zewnętrzne działalności gospodarczej. W celu zintensyfikowania ochrony środowiska wspierane będą eko-innowacje obejmujące działania inwestycyjne oraz rozwiązania organizacyjne i sposoby zagospodarowania przestrzennego. Jednocześnie dzięki m.in. szerszemu stosowaniu techniki oceny cyklu życia (LCA), realizowane działania powinny prowadzić do: zasadniczych ograniczeń w zużywaniu zasobów naturalnych na jednostkę produktu czy usługi, zmiany stosowania w procesach technologicznych zasobów nieodnawialnych na zasoby odnawialne, istotnych ograniczeń emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody, gleby, zmniejszenia degradacji środowiska i poziomu hałasu. Będą one także polegać na wycofywaniu lub zastępowaniu substancji uznanych za toksyczne i niebezpieczne substancjami o znacznie mniejszej toksyczności i negatywnych skutkach ubocznych, zwiększaniu różnorodności biologicznej w rozwoju lokalnym z tworzeniem miejsc pracy w dziedzinach przyjaznych środowisku (np. rolnictwo ekologiczne i powiązane z nim przetwórstwo, ekoturystyka), jak też do znaczącego ograniczenia przestrzeni trwale zagospodarowanej, zwłaszcza w obszarach cennych przyrodniczo i kulturowo.

Konieczny jest dalszy rozwój mechanizmów rynkowych w politykach środowiskowych, przyczyniając się do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju w sposób efektywny kosztowo.

d) Rozwój społeczeństwa informacyjnego przez informatyzację relacji biznesu i administracji publicznej

Przetwarzanie informacji, jej jakość i szybkość przekazywania są w społeczeństwie informacyjnym kluczowymi czynnikami wydajności i konkurencyjności przemysłu oraz usług dla konsumentów, warunkiem rozwoju i przyrostu zatrudnienia. Społeczeństwo informacyjne tworzy warunki dla wysokiej sprawności administracji publicznej oraz zintegrowania różnych jej części za pośrednictwem technik przetwarzania i przekazywania informacji we współpracujący ze sobą system. Uniknięcie zagrożeń i wykluczenie polskiego społeczeństwa ze wspólnoty społeczeństw najbardziej rozwiniętych, tworzących globalne społeczeństwo informacyjne, wymaga przede wszystkim inwestycji w ludzi, stworzenie im szans i możliwości stałego rozwoju. Dlatego szczególne znaczenie dla transformacji do globalnego społeczeństwa informacyjnego ma system edukacyjny. Głównym celem edukacji jest wykształcenie obywateli informujących się, komunikujących się, uczących się i tworzących - w warunkach coraz bardziej powszechnego dostępu do technik informacyjno-komunikacyjnych i w konsekwencji do informacji. Priorytetem dla Polski jest zatem upowszechnienie oferty oraz umiejętności w zakresie posługiwania się teleinformatyką.

Rozwój usług elektronicznych szansą dla gospodarki

Zapewnienie powszechnego dostępu do usług elektronicznych oraz nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych tworzy nowe szanse dla gospodarki. Rezultatem rozwoju komunikacji elektronicznej jest wzrost wydajności pracy, obniżony koszt produkcji, lepsza jakość i dostosowanie do potrzeb konsumenta oraz powstawanie nowych produktów. Dlatego też przewiduje się zwiększenie dostępu do internetu oraz stworzenie zachęt systemowych dla inwestycji w ICT. Podejmowane działania powinny dotyczyć również poprawy umiejętności korzystania z nowych technologii, a także dalszego rozwoju nowoczesnych usług dotyczących: elektronicznego biznesu (*e-business*), elektronicznej administracji (*e-government*), nauczania na odległość (*e-learning*), elektronicznych usług medycznych (*e-health*). Administracja publiczna w swych kontaktach z obywatelami i podmiotami gospodarczymi będzie zobowiązana zwiększać ofertę usług za pośrednictwem elektronicznych nośników informacji.

e) Ochrona konkurencji

Regulacje sprzyjające wzrostowi konkurencji przyspieszają wzrost gospodarczy, zwłaszcza w krajach (w tym w Polsce), w których istnieje poważna luka technologiczna wobec światowej czołówki. Zakłada się umacnianie i ochronę reguł konkurencji w gospodarce (przeciwdziałanie nadużywaniu pozycji dominującej, kontrola i zapobieganie fuzjom i przejęciom przedsiębiorstw mogących mieć negatywny wpływ na konkurencję). Zintensyfikowane będą działania zapobiegające i zwalczające korupcję i przestępczość gospodarczą poprzez wzmocnienie instytucjonalne i sprzętowe organów ścigania zajmujących się zwalczaniem przestępczości. Wzmocnienia będzie ochrona własności intelektualnej m.in. poprzez zwalczanie pirackiej produkcji, zwalczanie nielegalnej dystrybucji i przemytu, kontrole punktów sprzedaży oraz wdrażanie systemu zabezpieczeń i oznakowań produktów oryginalnych.

*Eksport ważnym
czynnikiem
wzrostu*

f) Eksport i współpraca z zagranicą

Polska wykorzystywać będzie otwartość swej gospodarki, członkostwo w UE i współpracę gospodarczą ze światem do przyspieszenia rozwoju kraju i podwyższenia międzynarodowej konkurencyjności jego gospodarki. Służyć temu będzie wzrost eksportu, jak też import o charakterze inwestycyjnym i zaopatrzeniowym. Polityka makroekonomiczna zmierzać będzie do eliminowania barier rozwoju eksportu i utrzymywania nierównowagi zewnętrznej na bezpiecznym poziomie. Podejmowane będą działania prowadzące do unowocześnienia struktury gospodarczej i oparcia eksportu na rozwoju zmodernizowanych gałęzi gospodarki, związanych z nową techniką i technologią. Ich efektem będzie wzrost udziału wyrobów wysoko przetworzonych i wysokiej techniki w eksporcie. Szerzej będą stosowane finansowe instrumenty wspierania eksportu. Powstanie spójny system promocji gospodarczej Polski jako partnera handlowego oraz kraju atrakcyjnego pod względem inwestycyjnym i turystycznym. Lepszej promocji eksportu polskich towarów i usług służyć będzie wdrażanie nowych instrumentów promocyjnych, a także tworzenie instytucjonalnych ram wspierania działalności eksportowej oraz promocyjnej podejmowanej przez przedsiębiorców. Działania w zakresie polityki proeksportowej sprzyjać będą wzrostowi internacjonalizacji polskich przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza małych i średnich. Kształtowane będą korzystne warunki dla inwestowania, w tym dla napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych, tak aby zwiększyć potencjał rozwojowy kraju oraz przyspieszyć wdrażanie nowoczesnych technologii i metod zarządzania. W celu wzmocnienia konkurencyjnej oferty eksportowej istotne znaczenie mieć będzie rozwój działalności badawczo-rozwojowej, m.in. poprzez zwiększenie nakładów na ten cel i wzrost uczestnictwa w programach i projektach międzynarodowych, w szczególności w ramach UE, któremu towarzyszyć będzie tworzenie warunków dla zacieśnienia współpracy nauki z gospodarką i nasilenia dyfuzji innowacji do przedsiębiorstw.

g) Rozwój sektora usług

*Wykorzystać
udział Polski na
rynku usług*

O przewadze ekonomicznej współczesnych gospodarek decyduje sektor usług. Reformy strukturalne zmierzające do zwiększenia konkurencji na unijnym i międzynarodowym rynku usług pozwolą polskim firmom wykorzystać efekt skali, a także powinny podnieść efektywność gospodarowania. Przyczyni się to do poprawy dynamiki całej gospodarki oraz powstania większej liczby miejsc pracy. Duże znaczenie dla rozwoju usług o zasięgu krajowym i międzynarodowym ma pomoc państwa. Zakłada się, że będzie ona polegać m.in. na pobudzaniu i stwarzaniu dogodnych warunków dla rozwoju usług, promujących działalność usługową na rynku międzynarodowym, jak też stymulowaniu rozwoju infrastruktury społecznej i ekonomicznej. W sektorze usług ogólnego interesu społeczno-gospodarczego przewiduje się wprowadzenie elementów rynkowych z uwzględnieniem zabezpieczenia interesu strategicznego przez państwo (energetyka, gaz, łączność, transport, zaopatrzenie w wodę). Natomiast w sferze usług społecznych (edukacja, zdrowie publiczne, systemy ubezpieczeń społecznych) reformy rynkowe powinny być tak przeprowadzone, aby nie prowadzić do obniżenia poziomu życia ogółu społeczeństwa.

*Ograniczanie
negatywnych
skutków
społecznych
restrukturyzacji*

h) Restrukturyzacja tradycyjnych sektorów przemysłowych i prywatyzacja

Pomimo zachodzących zmian strukturalnych, w dalszym ciągu w gospodarce istotną rolę odgrywają tradycyjne gałęzie przemysłu, a zwłaszcza: górnictwo węgla kamiennego, energetyka, hutnictwo żelaza i stali, ciężka chemia, przemysł stoczniowy. Głównym celem restrukturyzacji sektorów przemysłowych jest poprawa efektywności działania, jak też możliwość oferowania przez polskich producentów konkurencyjnych wyrobów, zarówno na rynku krajowym, jak i światowym. Istotne jest również ograniczanie negatywnych skutków społecznych procesów restrukturyzacyjnych, dostosowanie tradycyjnych gałęzi przemysłu do wymogów ochrony środowiska i usunięcie szkód w środowisku spowodowanych ich działalnością w przeszłości.

Kontynuowany będzie proces przekształceń własnościowych, w tym komercjalizacja i prywatyzacja istniejących jeszcze przedsiębiorstw państwowych. Procesy prywatyzacji będą dotyczyły także sektorów o charakterze strategicznym, przy zachowaniu interesów państwa, z których większość stoi przed koniecznością poprawy swojej pozycji finansowej i modernizacji. Istotne jest, aby wpływy z prywatyzacji w coraz większym stopniu przeznaczane były na modernizację, restrukturyzację i rozwój.

Zakłada się wzmocnienie kontroli nad procesami przekształceń własnościowych, w tym poprawę standardu właścicielskiego nad spółkami skarbu państwa.

i) Rybołówstwo

*Modernizacja
rybołówstwa
i przetwórstwa
rybnego*

Z uwagi na położenie geograficzne Polski, rozwój wielu miejscowości i portów morskich uwarunkowany jest przez rybołówstwo. W przypadku większych przedsiębiorstw połowowych rybołówstwa dalekomorskiego i bałtyckiego można stwierdzić wyraźną dekapitalizację urządzeń i statków. W kontekście przystąpienia Polski do UE branża ta znalazła się pod silną presją konkurencji. Podejmowane będą rozwiązania na rzecz racjonalnej gospodarki żywymi zasobami wód i poprawy efektywności sektora rybackiego oraz podniesienia konkurencyjności przetwórstwa rybnego. Ponadto konieczne są m.in. odnowa wyposażenia i reorganizacja przedsiębiorstw rybackich, ochrona i rozwój rybołówstwa przybrzeżnego, uniezależnienie przetwórstwa od sezonowości połowów.

PRIORYTET 2. Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej

W celu przyspieszenia wzrostu gospodarczego i podniesienia poziomu życia mieszkańców, Polska musi wykonać ogromny wysiłek zbudowania niezbędnej infrastruktury warunkującej prowadzenie konkurencyjnej działalności przez przedsiębiorców oraz osiągnięcie przez obywateli europejskiego poziomu cywilizacyjnego. Na jakość życia wpływa też dostęp do usług społecznych i ich poziom.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Istotnymi uwarunkowaniami przyspieszenia rozwoju i podnoszenia konkurencyjności gospodarki są dostępność i stan infrastruktury. Infrastruktura techniczna kraju wymaga obecnie modernizacji i rozbudowy, aby możliwe było umacnianie spójności społeczno-gospodarczej kraju, a także dyfuzja rozwoju z ośrodków o większym znaczeniu na obszary słabiej rozwinięte. Ukierunkowane

Modernizacja i rozbudowa infrastruktury warunkiem napływu BIZ

wspieranie procesów inwestycyjnych pozwoli na realizację idei zrównoważonego rozwoju i społeczeństwa informacyjnego, a także przyczyni się do podniesienia standardu życia mieszkańców. Umożliwi to również podniesienie atrakcyjności kraju dla inwestorów zewnętrznych. Dzięki rozwojowi infrastruktury transportowej i zwiększeniu dostępności mieszkań możliwe będzie podnoszenie mobilności społeczeństwa, co z kolei powinno przyczynić się do stopniowego redukcjonowania regionalnych dysproporcji w poziomie bezrobocia. Dlatego też przewiduje się kształtowanie warunków dla rozwoju inwestycji w infrastrukturę transportową, energetyczną, teleinformatyczną, ochronę środowiska, a także w mieszkalnictwo.

a) Infrastruktura transportowa

Głównym celem wspierania inwestycji w infrastrukturę transportową będzie optymalizacja i podniesienie jakości systemu transportowego kraju, uwzględniając koszty zewnętrzne działalności transportowej, ponoszone przez społeczeństwo i gospodarkę. Optymalizacji funkcjonowania systemu transportowego służyć będzie dążenie do gałęziowego i terytorialnego zintegrowania transportu.

Konieczna jest budowa sieci autostrad i dróg ekspresowych

W **transporcie drogowym** zapewniona zostanie ciągłość ruchu pomiędzy głównymi ośrodkami na trasach tranzytowych poprzez budowę spójnej sieci autostrad i dróg ekspresowych oraz modernizację sieci dróg krajowych. Pozwoli to w pełni włączyć Polskę w europejski system drogowy. Poprawiony zostanie stan techniczny istniejącej infrastruktury drogowej, który stanowi obecnie istotną barierę rozwoju. Zwiększana będzie nośność dróg krajowych zgodnie z wymogami UE. W coraz większym stopniu drogi krajowe i tranzytowe będą wyprowadzane poza miasta poprzez budowę obwodnic. Uzupełnieniem będą inwestycje modernizacyjne podejmowane przez samorządy wszystkich szczebli.

Nowowytbudowane i modernizowane obiekty będą audytowane pod kątem spełniania wymogów bezpieczeństwa. Prowadzone będą działania prewencyjne zapewniające poprawę przestrzegania przepisów o bezpieczeństwie ruchu drogowego oraz działania wspierające ratownictwo.

Poprawie bezpieczeństwa i likwidacji „wąskich gardeł” będą służyć także inwestycje w **miejskie systemy transportu publicznego**, zwiększające rolę tego transportu jako alternatywy dla motoryzacji indywidualnej, zwłaszcza w aglomeracjach. Istotne będzie m.in. wprowadzanie zintegrowanych systemów zarządzania ruchem preferujących transport publiczny, tworzenie zintegrowanych węzłów transportowych i zintegrowanych planów rozwoju transportu miejskiego. W transporcie publicznym poprawione będą standard i stan bezpieczeństwa (a także dostępność dla osób niepełnosprawnych), m.in. poprzez unowocześnienie taboru.

Lepsze wykorzystanie możliwości przewozów kolejowych

Zwiększenie udziału kolei w przewozach pasażerskich i towarowych wymaga podniesienia **jakości usług kolei**. Dlatego też będą wspierane inwestycje umożliwiające podniesienie parametrów eksploatacyjnych głównych tras przewozowych, w tym zwiększanie możliwych prędkości przewozów i zwiększenie interoperacyjności kolei. Inwestycje w infrastrukturę kolejową będą skierowane także na likwidację „wąskich gardeł” na liniach o dużym natężeniu przewozów, tj. pomiędzy większymi aglomeracjami oraz na inwestycje odtworzeniowe i modernizacyjne. Stymulowane będzie przenoszenie ruchu

ciężkiego, niebezpiecznego dla ludzi i środowiska naturalnego, z dróg na kolej. Wspierane będą inwestycje w infrastrukturę **transportu intermodalnego**: w budowę i modernizację ogólnodostępnych centrów logistycznych, terminali kontenerowych na liniach kolejowych, w portach, a także wdrażanie systemów informatycznych pozwalających na śledzenie ładunków i obsługę centrów logistycznych. Przewiduje się wdrożenie systemu nowoczesnej łączności kolejowej GSM-R i systemów zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS).

W dziedzinie **transportu drogą wodną** realizowana będzie koncepcja autostrad morskich i wzmocnienia znaczenia portów. Powstrzymaniu regresu w transporcie morskim posłuży podniesienie atrakcyjności polskich portów (głównie poprzez doinwestowanie infrastruktury portowej, zapewnienie sprawnego dostępu drogowego i kolejowego do portów morskich), odnowa floty, przyspieszenie procesów restrukturyzacji. Wzmocnienie roli ośrodków portowych będzie następowało również poprzez rozwój usług okołoportowych. Istotne będzie także podniesienie udziału śródlądowego transportu wodnego w przewozach turystycznych oraz w przewozie ładunków poprzez utrzymanie i modernizację śródlądowych sieci i dróg wodnych, jak również odnowę floty śródlądowej.

Rozwój **transportu lotniczego** wiązać się będzie z modernizacją i rozbudową infrastruktury i wyposażenia portów lotniczych, poprawą dostępności transportu lotniczego i lotnisk m.in. poprzez unowocześnienie lotnisk regionalnych i infrastruktury dojazdowej. Lotniska powinny zostać włączone w krajową i unijną sieć transportu intermodalnego. Dodatkowo usprawnione i doinwestowane zostanie lotnicze pogotowie ratunkowe.

b) Infrastruktura mieszkaniowa i przygotowanie terenów pod inwestycje

Stwarzane będą bodźce do inwestowania w mieszkalnictwo. Wspierane będą różne formy budownictwa (komunalne, spółdzielcze, jednorodzinne itd.) oraz promowane będą inwestycje odtworzeniowe. Jednocześnie podejmowane będą działania na rzecz inwentaryzacji zasobów wykorzystujących materiały niebezpieczne dla zdrowia, w celu utylizacji tych materiałów i zastąpienia ich nowoczesnymi rozwiązaniami materiałowymi.

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój mieszkalnictwa uzależnione są od przyjęcia lokalnych planów przestrzennego zagospodarowania oraz uzbrojenia terenów. Wspierane zatem będą działania związane z wyposażeniem terenów w podstawowe media, w tym budowę sieci kanalizacyjnych i wodociągowych. Priorytetowo będą traktowane projekty kompleksowo przygotowujące tereny pod inwestycje. Zakłada się, że będą one prowadzone w sposób komplementarny do modernizacji infrastruktury transportu.

c) Infrastruktura teleinformatyczna

Podnoszenie konkurencyjności gospodarki i wyrównywanie szans rozwojowych polskich regionów nie jest możliwe bez nowoczesnych technologii informatycznych i szeroko dostępnych usług sektora publicznego i biznesowego. Dlatego też zakłada się rozwijanie technik informacyjnych i komunikacyjnych. Wspierane będą przedsięwzięcia rozwijające różne modele komunikacji oraz szybkiego i bezpiecznego dostępu do internetu (zwłaszcza szerokopasmowego), a także budowa punktów dostępu i zwiększanie pokrycia siecią łączności całego kraju. Liberalizacja rynku usług telekomunikacyjnych sprzyjać będzie

zwiększeniu dostępności i potaniu tych usług. Tworzone będą podstawy infrastrukturalne do poprawy jakości usług administracji publicznej poprzez wdrażanie e-administracji.

d) Infrastruktura energetyki

Tworzenie rozwiązań na rzecz inwestycji i modernizacji majątku wytwórczego, przesyłowego i dystrybucyjnego w energetyce przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa energetycznego kraju. Pierwszoplanowym zadaniem będzie dywersyfikacja źródeł energii, w szczególności dostaw surowców energetycznych, a zwłaszcza gazu. W związku z tym zakłada się import gazu ziemnego ze Skandynawii przy użyciu nowego bezpośredniego połączenia infrastrukturalnego złóż skandynawskich z terytorium Polski. Zakłada się także zwiększanie wydobycia gazu krajowego. Rozwijane będą systemy przesyłowe oraz połączenia transgraniczne poprawiające bezpieczeństwo energetyczne i zwiększające możliwości udziału w europejskim rynku energii elektrycznej.

Poprawie ulegnie efektywność działania przedsiębiorstw energetycznych, zwłaszcza w wyniku liberalizacji rynku energii. Przewiduje się tworzenie silnych struktur organizacyjnych firm energetycznych, zdolnych do konkurencji międzynarodowej.

Nastąpi wzrost udziału produkcji energii pierwotnej z odnawialnych źródeł energii. Postępować będą prace rozwojowe i inwestycyjne w zakresie energetyki odnawialnej, jako alternatywnego źródła zasilania gospodarki.

Promowane będą i wspierane finansowo nowe, ekonomicznie efektywne technologie wytwarzania energii. W dziedzinie perspektywicznych nośników energii konieczne stanie się rozpoczęcie działań nad wykorzystaniem energetyki wodorowej, wytwarzaniem energii w elektrowniach atomowych i rozwój zużycia gazu skroplonego (LNG). Zakłada się zwiększenie importu LNG do Polski, co wymaga przede wszystkim budowy terminala importowego do jego rozładunku oraz infrastruktury potrzebnej do jego rozprężania i wprowadzania w sieć przesyłową. Na skutek rosnącego zużycia gazu niezbędne będzie pilne powiększanie zdolności magazynowania gazu ziemnego oraz rozbudowa sieci dystrybucyjnych.

e) Infrastruktura ochrony środowiska

W zakresie ochrony środowiska wspierane będą przedsięwzięcia związane z ochroną powietrza, ochroną powierzchni ziemi, ochroną przed hałasem, gospodarką odpadami, oczyszczaniem ścieków, zapewnieniem wody pitnej. Wspierana będzie budowa oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacyjnych, a także podjęte zostaną działania ograniczające odprowadzanie do wód szkodliwych substancji. Wdrażane będą też działania zmniejszające emisje SO₂, NO_x i pyłów pochodzących z sektora komunalno-bytowego oraz przemysłu, zwłaszcza energetyki. Przewiduje się tworzenie nowoczesnych systemów zagospodarowania odpadów. Realizowane będą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony przyrody i różnorodności biologicznej oraz ochrony przed katastrofami naturalnymi (zwłaszcza powodziami i ich skutkami) oraz technologicznymi i stwarzanymi przez człowieka, a także działania wspierające ochronę i kształtowanie krajobrazu, rozwój parków narodowych i krajobrazowych jako wyraz dbałości o zachowanie dziedzictwa przyrody.

*Niezbędna
dywersyfikacja
dostaw
energetycznych*

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Usługi społeczne kształtują jakość kapitału ludzkiego

Podnoszenie poziomu życia mieszkańców oznacza, poza inwestycjami w infrastrukturę techniczną również konieczność zapewniania wystarczającego dostępu do edukacji, usług zdrowotnych, usług związanych z administracją i wymiarem sprawiedliwości, a także zapewnienia infrastruktury do wykorzystania czasu wolnego. Infrastruktura usług społecznych, rozumiana zarówno jako infrastruktura fizyczna, jak i jakość świadczonych usług, służy kształtowaniu jakości kapitału ludzkiego.

a) Infrastruktura edukacji

Dla zapewnienia dobrej jakości edukacji konieczna jest kompetentna kadra, skuteczne zarządzanie, system ewaluacji oraz odpowiednia baza materialna na wszystkich poziomach kształcenia, zarówno w odniesieniu do podmiotów publicznych, jak i niepublicznych placówek edukacyjnych.

Zwiększyć dostępność do edukacji

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej podporządkowana będzie zapewnieniu równego dostępu do edukacji dobrej jakości, zwłaszcza dzieciom i młodzieży ze wsi i małych miast. Działania te muszą jednak uwzględniać zmiany demograficzne i związaną z nimi konieczność optymalizacji sieci szkolnej. Dla poprawy dostępności konieczna będzie więc rozbudowa obiektów socjalno-bytowych (internatów, stołówek, świetlic) oraz usprawnienie systemu dowozu dzieci i młodzieży do szkół.

Ponadto rozbudowa infrastruktury w oświacie będzie ukierunkowana na upowszechnienie edukacji przedszkolnej. Kolejnym kierunkiem rozwoju infrastruktury oświaty będzie stworzenie warunków dla kształcenia ustawicznego oraz dla upowszechnienia kształcenia przez całe życie.

Poprawiane będzie wyposażanie placówek w aparaturę badawczą i szkoleniową, pomoce naukowe i innego rodzaju wyposażenie niezbędne do prowadzenia procesu dydaktycznego (w tym internet, techniki i podręczniki multimedialne) oraz rozbudowywana będzie baza sportowa.

Przebudowa systemu edukacji będzie mieć na celu poprawę dostępności, w tym ograniczenie barier finansowych. W związku z tym podejmowane będą działania służące m.in. obniżaniu kosztów nabywania podręczników i pomocy naukowych oraz rozwijaniu systemów stypendialnych.

W celu poprawy jakości kształcenia konieczne jest opracowanie i wdrożenie skutecznego systemu oceny jakości pracy szkół i nauczycieli wraz z modyfikacją systemu awansu zawodowego w oświacie, która służyłaby promowaniu dobrego nauczania.

b) Infrastruktura ochrony zdrowia i socjalna

Poprawić funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia

Niezbędne jest zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa oraz poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia i dostosowanie opieki zdrowotnej do dynamiki długookresowych trendów demograficznych, a także zapewnienie poprawy stanu zdrowia społeczeństwa w stopniu zmniejszającym dystans istniejący pomiędzy Polską a średnim poziomem stanu zdrowia ludności w Unii Europejskiej. W tym celu zakłada się m.in. lepsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury ochrony zdrowia i jej stałe unowocześnianie, zarówno podmiotów publicznych, jak i poprzez rozwój

placówek niepublicznych. Wspierane będą inwestycje podnoszące jakość świadczenia usług zdrowotnych (m.in. w nowoczesny sprzęt diagnostyczny, leczniczy i rehabilitacyjny) i ich dostępność dla wszystkich obywateli (m.in. poprzez sprawny system informacji i transportu). W szczególności ważne jest zbudowanie ogólnopolskiego, elektronicznego rejestru usług medycznych, który pomógłby również zrationalizować wydatki sektora. Budowa i rewitalizacja sieci placówek ochrony zdrowia powinna być dostosowana do koncepcji zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego i odpowiadać wyzwaniom współczesnych zagrożeń. Sprzyjać temu będą inwestycje w infrastrukturę ratownictwa medycznego, w tym w nowoczesne systemy informatyczne i łączności. Konieczne jest także kontynuowanie istniejących oraz opracowanie i wdrożenie nowych narodowych programów walki z chorobami cywilizacyjnymi. Przewiduje się także wzmocnienie profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami.

Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa będzie mieć korzystny wpływ na konkurencyjność polskiej gospodarki, a w rezultacie na relatywne zmniejszenie obciążeń dla budżetu państwa.

Niezbędne są inwestycje w obiekty służące świadczeniu usług społecznych dla osób starszych, niepełnosprawnych i dzieci oraz osób dotkniętych patologiami społecznymi (takimi jak alkoholizm czy narkomania). Pozwoli to podnieść dostępność usług społecznych i ich jakość oraz zmniejszyć skalę występującego w kraju zjawiska wykluczenia społecznego.

Ważnym zadaniem będzie ograniczenie problemu bezdomności. Stwarzać się będzie warunki dla osób wykluczonych do powrotu do samodzielności i aktywności zawodowej, a także pełnego dostępu do usług edukacyjnych.

c) Infrastruktura kultury, turystyki i sportu

*Inwestycje
w obiekty kultury
promocją Polski*

Wspierana będzie budowa i modernizacja obiektów kultury na poziomie lokalnym i regionalnym (w tym dla dzieci i młodzieży), które pozwalają upowszechniać dobra kultury oraz umacniać więzi społeczności lokalnych przez pielęgnowanie i promocję ich dziedzictwa. Zadaniem mogącym poprawić wizerunek naszego kraju na świecie jest wspieranie i promocja wybitnych twórców narodowych. Szczególną rolę w krzewieniu kultury na najwyższym jakościowo poziomie będą mieć placówki o statusie narodowym. Nowoczesne obiekty przyczynią się do krzewienia kultury narodowej i światowej oraz posłużą integracji i wymianie międzynarodowej, ponadto przyczynią się do uzupełnienia oferty turystycznej i zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców. Równoległe z budową nowych obiektów kultury będą rozwijane działania nakierowane na zachowanie i ochronę materialnego dziedzictwa kulturowego, poprzez renowację, konserwację, adaptację obiektów zabytkowych dla celów kulturalnych, a także wdrożenie systemu monitoringu i zabezpieczeń obiektów zabytkowych. Bezpośrednia dostępność do obiektów kultury powinna iść w parze z tworzeniem przestrzeni wirtualnego dostępu do polskich zasobów kulturowych. Możliwe to będzie dzięki budowaniu w sieci internetowej informacji o ofertach produktowych dla turystyki i edukacji kulturalnej.

Wspierane będą też działania na rzecz infrastruktury turystycznej. Polskie miejscowości aby funkcjonować i konkurować na rynku turystycznym, muszą mieć bogaty wachlarz usług wymagających powstania lub rozbudowy obiektów

bazy: noclegowej, gastronomicznej, konferencyjno-kongresowej, infrastruktury rekreacyjnej i rozrywkowej. Ponadto przewiduje się budowę obiektów o charakterze turystyczno-rekreacyjnym na terenie uzdrowisk, zagospodarowanie obiektów i terenów przemysłowych i powojkowych na cele turystyczne, budowę kompleksowych szlaków turystycznych rozumianych jako zespół bazy noclegowej, gastronomicznej, informacyjnej oraz infrastruktury towarzyszącej (paraturystycznej), w tym np. wypożyczalni sprzętu turystycznego, skupionej wokół atrakcji turystycznych tworzących rdzeń szlaku.

Osiągnięcia w sporcie wyczynowym są pochodną ogólnej kultury fizycznej obywateli oraz trybu życia i dostępności infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Tworzenie nowych i modernizacja istniejących obiektów sportowych i rekreacyjnych, dostępnych dla obywateli będzie poszerzać możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu, przyczyni się do podniesienia poziomu kultury fizycznej i promocji zdrowego trybu życia. Dopełnieniem tego typu przedsięwzięć będzie budowa nowoczesnych obiektów sportowych rangi narodowej.

PRIORYTET 3. Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości

Efektywne wykorzystanie zasobów pracy powinno wspierać wzrost gospodarczy oraz zmniejszanie dysproporcji w rozwoju regionalnym. Wzrost zatrudnienia jest podstawowym czynnikiem zmniejszania zagrożenia napięciami i niespójnością społeczną.

Polska potrzebuje, w możliwie krótkim czasie, utworzenia dużej liczby nowych miejsc pracy, o wysokiej jakości dla osób młodych i wykształconych. Takie miejsca pracy mogą powstać w przemyśle i usługach. Polska potrzebuje również zdecydowanych działań na rzecz podniesienia poziomu wykształcenia osób o niskich kwalifikacjach, które nie są aktywne zawodowo oraz stworzenia dla tej grupy większych możliwości zatrudnienia.

Kluczowe dla wzrostu zatrudnienia są uwarunkowania makroekonomiczne, a zwłaszcza trwałe, wysoki wzrost gospodarczy, stabilność pieniądza oraz wysokie tempo inwestycji. Podstawowe uwarunkowania mikroekonomiczne, to przede wszystkim rozwój przedsiębiorczości wspierany likwidacją barier administracyjno-organizacyjnych oraz stabilnością zasad prowadzenia działalności gospodarczej i elastycznymi mechanizmami płacowymi, jak też wzrost dostępu do kapitału, szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Realizacji jednego z najważniejszych zadań państwa, jakim jest wzrost zatrudnienia, służyć będą następujące działania:

a) Tworzenie warunków sprzyjających przedsiębiorczości i zmniejszanie obciążeń pracodawców

Przedsiębiorczości sprzyja likwidacja wszelkich barier organizacyjno-administracyjnych prowadzenia działalności gospodarczej oraz wprowadzenie ułatwień dla osób ją rozpoczynających. Dla podejmowania decyzji o prowadzeniu działalności gospodarczej oraz o zwiększaniu zatrudnienia niezbędne jest zapewnienie stabilności otoczenia regulacyjnego. Ważnym rozwiązaniem usprawniającym kontakty „przedsiębiorca-urząd” jest wdrażanie interaktywnych usług administracji elektronicznej (e-administracja).

Uwarunkowania makroekonomiczne kluczowe dla wzrostu zatrudnienia

*Obniżanie
pozapłacowych
kosztów pracy*

Zasadniczym wyzwaniem jest stworzenie warunków dla większej opłacalności zatrudniania pracowników. Wymaga to przede wszystkim stopniowego obniżania pozapłacowych kosztów pracy, szczególnie w ramach zobowiązań nakładanych na pracodawcę przez system podatkowy i ubezpieczeniowy.

Obniżanie kosztów zatrudnienia sprzyjać będzie ograniczeniu zasięgu tzw. szarej strefy i przesunięciu części zasobów pracy do legalnego zatrudnienia.

b) Uelastycznienie rynku pracy w Polsce oraz wzrost mobilności zasobów pracy

*Zastosowanie
elastycznych
i alternatywnych
form zatrudnienia*

Tworzenie nowych miejsc pracy wymaga wdrożenia na większą niż dotąd skalę elastycznych i alternatywnych form zatrudnienia (np. samozatrudnienie, praca na część etatu, praca tymczasowa, sezonowa, telepraca i in.) oraz organizacji czasu i warunków pracy. Działania podejmowane w tym zakresie będą polegały w głównej mierze na uelastycznieniu rozwiązań w zakresie indywidualnego prawa pracy oraz promowaniu i upowszechnianiu nowych form świadczenia pracy (propagowanie dobrych przykładów, podnoszenie kwalifikacji menadżersko-organizacyjnych, ułatwianie pracodawcom zakupu niezbędnych technologii). Pozwoli to na osiągnięcie bardziej racjonalnych rozwiązań prawnych sprzyjających łatwiejszemu dysponowaniu zasobami pracy w dostosowaniu do sytuacji ekonomicznej pracodawcy i wymagań rynku pracy, a także uwzględniających specyfikę funkcjonowania małych pracodawców. Realizacja tych działań wymagać będzie ścisłej współpracy z partnerami społecznymi i wypracowania z nimi mechanizmów przeciwdziałających poszerzaniu się zjawiska pracy opłacanej poniżej poziomu wynagrodzenia minimalnego oraz degradacji jakościowej miejsc pracy.

Istotnym uwarunkowaniem dla zwiększenia zastosowania elastycznych i alternatywnych formy zatrudnienia jest zapewnienie powszechnego i taniego dostępu do internetu.

Wyzwaniem będzie również tworzenie warunków do wzrostu mobilności zawodowej, m.in. poprzez szersze uczestnictwo pracowników w kształceniu ustawicznym oraz umożliwienie pracownikom i osobom poszukującym pracy wielokrotną zmianę zawodu i specjalności.

Warunkiem niezbędnym dla zwiększenia mobilności zasobów rynku pracy jest sprawny i wydajny transport publiczny umożliwiający podejmowanie pracy poza miejscem zamieszkania oraz optymalizujący czas dojazdu do niej. Równie istotna jest aktywna polityka mieszkaniowa, ułatwiająca podążanie zasobów pracy za pracą. Związane jest to przede wszystkim z dostępem do tanich kredytów mieszkaniowych.

c) Inicjatywy na rzecz równości szans na rynku pracy

*Programy
aktywizacji
zawodowej*

Ważnym zadaniem jest opracowanie i realizacja długookresowych programów przywracania na rynek pracy osób pozostających poza nim (w tym zwłaszcza długotrwale bezrobotnych), ze szczególnym uwzględnieniem programów łączących różne formy aktywizacji osób z grup znajdujących się w trudniejszej sytuacji na rynku pracy, tj. młodzieży-absolwentów, kobiet, osób powyżej 50. roku życia, osób niepełnosprawnych.

Szczególne znaczenie może mieć wzrost możliwości zatrudniania kobiet, zwłaszcza na rynku usług, co biorąc pod uwagę ich przeciętnie wyższy poziom wykształcenia, powinno być korzystne dla podmiotów gospodarczych.

Aktywizacja bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym dokonywać się będzie m.in. poprzez zwiększenie dostępności oraz wzbogacenie form i metod pośrednictwa pracy, a także większą dostępność do usług poradnictwa zawodowego. Ważnym działaniem będą inicjatywy na rzecz przekwalifikowywania zawodowego.

Zwiększaniu atrakcyjności osób młodych na rynku pracy służą adresowane do nich programy aktywizacji zawodowej (staże, szkolenia, poradnictwo zawodowe, subsydiowanie zatrudnienia), które obejmą większą niż dotąd część młodzieży.

*Łączenie funkcji
zawodowych
i rodzinnych*

Istotne będzie tworzenie warunków dla łączenia funkcji zawodowych i rodzinnych poprzez m.in. wprowadzenie mechanizmów ułatwiających zatrudnianie w niepełnym wymiarze czasu pracy, uelastycznienie warunków organizacyjnych pracy dla osób wychowujących małe dzieci lub mających pod opieką osoby zależne (możliwość pracy w domu), rozwijanie poradnictwa - w tym rodzinnego – mającego na celu wspieranie rozwoju najmłodszych dzieci, wspieranie podstawowych i alternatywnych form edukacji przedszkolnej. Oprócz wykorzystania elastycznych form zatrudnienia i organizacji pracy ważne jest zapewnienie powszechnego dostępu do taniej i dobrej jakościowo opieki nad dziećmi lub osobami zależnymi. Istotnym będzie wprowadzenie takich rozwiązań, które będą zachęcały przedsiębiorców do zatrudniania osób wychowujących dzieci lub mających pod opieką osoby zależne.

W polityce utrzymania zatrudnienia osób z grupy 50+ priorytetem będzie dokończenie reformy emerytalnej zmierzającej do ujednoczenia systemu dla wszystkich grup zawodowych wraz z ograniczeniem zachęt instytucjonalnych do wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, zwiększenie efektywności profilaktyki zdrowotnej, promowanie utrzymywania zatrudnienia osób z grupy 50+ w przedsiębiorstwach. Kontynuowane będą działania uzupełniające lub podnoszące kwalifikacje zawodowe i kompetencje, skierowane na lepsze wykorzystanie doświadczenia zawodowego oraz bardziej elastyczne formy pracy.

Ważnym zagadnieniem jest również ułatwianie niepełnosprawnym dostępu do rynku pracy. Z jednej strony, podejmowane będą działania na rzecz ułatwienia osobom niepełnosprawnym zdobywania kwalifikacji, przydatnych na rynku pracy, a z drugiej strony - doskonalone będą mechanizmy zachęcające pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych. Ważną rolę w integracji zawodowej osób niepełnosprawnych pełni rehabilitacja zdrowotna i społeczna. Rozbudowywane będą w związku z tym instytucje zapewniające ten rodzaj rehabilitacji. Istotnym warunkiem ułatwienia niepełnosprawnym dostępu do rynku pracy jest również lepsze dostosowanie infrastruktury do ich potrzeb.

d) Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy

*Szkoły powinny
lepiej przygoto-
wywać do pracy*

Poprawie wykształcenia i kwalifikacji osób pracujących i wchodzących na rynek pracy sprzyjać będzie m.in. podniesienie jakości edukacji w szkołach na wszystkich szczeblach oraz zwiększenie odsetka osób dorosłych dokończających się. Podejmowane będą działania zmierzające do tego, by szkoły lepiej przygotowywały do pracy we współczesnej gospodarce poprzez naukę

zarządzania własną karierą, naukę języków obcych, uczenie przedsiębiorczości i innowacyjności, upowszechnienie umiejętności informatycznych. Większy nacisk położony będzie na wzrost umiejętności z obszaru przedmiotów ścisłych; wykorzystanie technologii we współczesnym świecie i przetwarzanie informacji wymaga bowiem odpowiednich kwalifikacji. Przywrócić należy również rangę i jakość edukacji zawodowej (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne). Edukacja zawodowa powinna kończyć się egzaminem dającym możliwość uzyskania świadectwa kwalifikacji uznawanego również w innych państwach UE.

Wsparcie udzielane będzie między innymi poprzez dotacje na projekty rozwojowe szkół i centra kształcenia na odległość na wsiach.

Wymogiem konkurencyjności w nowoczesnej gospodarce jest m.in. adaptacyjność przedsiębiorstw oraz pracowników. Podejmowane będą więc działania na rzecz rozwoju kształcenia przez całe życie, zarówno w systemie edukacji (oświaty i szkolnictwa wyższego), jak i poza nim. Działania te dotyczyć będą zarówno zwiększenia dostępności i wzbogacenia oferty programowej szkół i instytucji edukacyjnych, jak i stworzenia trwałych mechanizmów aktualizacji i rozwoju kwalifikacji zawodowych w miejscu pracy, w szczególności dla pracowników starszych lub o niskich kwalifikacjach. Tworzony będzie system zachęt do inwestowania w edukację, tak przez pracowników, jak i pracodawców.

*Usprawnić system
prognozowania
popytu na pracę*

Dla kształtowania programów edukacji zawodowej konieczne będzie usprawnienie systemu prognozowania popytu na pracę, tak aby oferta edukacyjna była adekwatna do potrzeb rynku pracy.

e) Rozwijanie instytucji dialogu społecznego i wzmocnienie negocjacyjnego systemu stosunków między pracownikami i pracodawcami

Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz zwiększenie elastyczności rynku pracy będą wymagały doskonalenia instytucji dialogu społecznego, zarówno w wymiarze makrospołecznym, jak i na poziomie funkcjonowania każdej organizacji gospodarczej.

*Rola partnerstwa
społecznego*

Działania w tym zakresie koncentrować się będą na zwiększaniu roli partnerstwa społecznego zapewniającego równowagę na polskim rynku pracy, umacnianiu pokojowego rozwiązywania konfliktów w stosunkach pracy oraz wdrażaniu dwukanałowego (tj. związki zawodowe i rady pracownicze) systemu informowania i konsultowania pracowników.

Przedsięwzięcia te przyczynią się do budowy instytucji efektywnego dialogu społecznego w sprawach dotyczących zatrudnienia, bardziej rygorystycznego przestrzegania i skuteczniejszej egzekucji prawa pracy, stworzenia zinstytucjonalizowanego systemu mediacji, concyliacji i arbitrażu dla indywidualnych i zbiorowych stosunków pracy oraz tworzenia przedstawicielstw pracowniczych i popularyzacji tej formy aktywności pracowników.

f) Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy

Kontynuowane będą działania na rzecz tworzenia przyjaznego środowiska pracy. Wspierane będą inicjatywy w zakresie skutecznego zapobiegania i ograniczania ryzyka zawodowego w przedsiębiorstwach oraz rozwoju edukacji i szkoleń

w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników. Kontynuowane też będą wysiłki dostosowujące warunki pracy w Polsce do standardów UE.

Zapewnienie odpowiednich standardów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz standardów prawa pracy wymagać będzie zwiększenia skuteczności publicznych służb inspekcji pracy.

g) Wzrost efektywności instytucjonalnej obsługi rynku pracy

W celu wzrostu efektywności instytucjonalnej obsługi rynku pracy, istotne jest zwiększenie współpracy pomiędzy służbami zatrudnienia i służbami społecznymi, a także zwiększenie roli i zadań służb społecznych w aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem. Zwiększeniu efektywności funkcjonowania usług zatrudnieniowych sprzyjać będzie wprowadzenie nowego modelu instytucjonalnej obsługi rynku pracy, tak by mogła być ona w szerszym zakresie podejmowana przez podmioty komercyjne, jak i organizacje pozarządowe działające na lokalnych rynkach pracy. W tym celu przewiduje się wprowadzenie systemu kontraktowania usług świadczonych na rzecz bezrobotnych i poszukujących pracy. Wspierany będzie rozwój profesjonalnych niepublicznych agencji zatrudnienia, czemu posłuży stworzenie systemu współpracy publicznych służb zatrudnienia z tymi agencjami (w tym np. wspólnej bazy informatycznej dotyczącej rynku pracy). Zwiększona zostanie rola instytucji partnerskich w usługach zatrudnieniowych. Konieczne jest przy tym zapewnienie jasnego podziału kompetencji oraz lepszej koordynacji działań publicznych służb zatrudnienia z samorządem, instytucjami edukacyjnymi, biznesem, związkami zawodowymi i organizacjami pozarządowymi. Otwarcie rynku usług zatrudnieniowych powinna towarzyszyć dbałość o jakość tych usług, m.in. poprzez podnoszenie kwalifikacji kadr.

h) Prowadzenie efektywnej polityki migracyjnej

Odpowiednio prowadzona polityka migracyjna powinna być wynikiem optymalnego wykorzystania zasobów pracy. W sytuacji wysokiego bezrobocia zatrudnianie cudzoziemców powinno mieć charakter uzupełniający i odpowiadający rzeczywistym potrzebom. Respektowane jednak muszą być standardy i umowy międzynarodowe, w tym zobowiązania wynikające z członkostwa Polski w UE.

W perspektywie długoterminowej, zmniejszanie poziomu ludności w wieku produkcyjnym występować będzie, podobnie jak obecnie w większości krajów UE, również na polskim rynku pracy, co skutkować może niedoborami specjalistycznej kadry. Dlatego też istotnym elementem polityki w zakresie migracji zarobkowych powinno być opracowanie odpowiednich zasad i warunków dopuszczania cudzoziemców do polskiego rynku pracy na podstawie analizy bilansu migracyjnego. Towarzyszyć temu będą działania na rzecz uaktywnienia istniejących już w Polsce zewnętrznych zasobów pracy.

Jednocześnie, w związku z zarobkowymi wyjazdami Polaków za granicę, przedmiotem troski powinny być mechanizmy i działania informacyjno-organizacyjne zachęcające do powrotu do kraju i inwestowania w Polsce.

*Rozwój usług
zatrudnieniowych*

*Uzupełniające
zatrudnianie
cudzoziemców*

PRIORYTET 4. Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa

Jakość życia określona jest również przez zintegrowanie społeczności, w której człowiek żyje, wspólnoty współdziałającej, od której każdy człowiek i każda rodzina oczekiwać mogą pomocy i wsparcia w sytuacji trudnej, i w której mogą artykułować swoje potrzeby i działać na rzecz dobra wspólnego. Jakość życia kształtowana jest także poczuciem bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego.

ZINTEGROWANA WSPÓLNOTA

Wspólnota tego rodzaju wymaga przede wszystkim zapewnienia bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa rozumianego jako: zapobieganie i zmniejszanie przestępczości oraz zagrożenia terrorystycznego, zapobieganie i łagodzenie skutków katastrof naturalnych, technologicznych i spowodowanych działalnością człowieka, a także zmniejszania niewydolności sądownictwa, prokuratury i policji oraz podejmowania inicjatyw edukacyjnych na temat zachowań w sytuacjach kryzysowych. Wspólnota taka wymaga także poczucia istotności wpływu człowieka na sprawy społeczne.

Jednym z elementów Strategii jest budowanie zintegrowanych i obywatelsko świadomych wspólnot przede wszystkim na poziomie lokalnym. Ważne jest wspieranie inicjatyw w zakresie lokalnego rozwoju gospodarczego, tworzenia miejsc pracy, edukacji, prospołecznych zachowań, dobroczynności, itp. Istotnym celem rządu i samorządu terytorialnego powinno być umacnianie kapitału społecznego oraz wspieranie społeczeństwa obywatelskiego – możliwości artykulacji interesów i potrzeb obywateli oraz działania na rzecz ich realizacji m.in. poprzez społeczną samoorganizację.

Dynamiczne społeczeństwo, czyli zbiorowość zdolna do formułowania racjonalnych celów i tworzenia instytucji służących ich osiągnięciu, wymaga od swoich instytucji publicznych skuteczności i sprawności. Z drugiej strony, stabilna i skuteczna władza publiczna powoduje wzmocnienie wzajemnego zaufania między obywatelami, wzmocnienie tożsamości (narodowej, regionalnej czy lokalnej) oraz wzmocnienie umiejętności organizacyjnych społeczeństwa.

Zadania wzmacniające wspólnotę społeczną i funkcjonowanie władzy publicznej koncentrować się będą na następujących działaniach:

a) Budowa oraz utrzymanie wiarygodnej, zasługującej na społeczne zaufanie i sprawnej władzy publicznej

Władza publiczna powinna być wiarygodnym partnerem dla innych (obywateli, organizacji obywatelskich, organizacji przedsiębiorców, organizacji eksperckich). Aby to osiągnąć administracja służąca państwu i społeczeństwu musi być otwarta, przejrzysta, nastawiona na dialog, sprawna i zdolna do adaptacji.

Niezbędne są zatem skoordynowane działania upraszczające procedury administracyjne i wzmacniające potencjał kadrowy oraz modernizacja techniczna i technologiczna sektora publicznego, które zwiększą jego skuteczność.

W tym obszarze zakłada się wzmocnienie i przeprowadzenie reform funkcjonalnych także w wymiarze sprawiedliwości i prokuraturze. Przewiduje się m.in. uproszczenie procedur sądowo-administracyjnych oraz skuteczną egzekucję orzeczeń sądowych, reformę policji zwiększającą profesjonalizm w jej działaniu.

Budowa zintegrowanych wspólnot na poziomie lokalnym

Uprościć procedury administracyjne

Poprawie jakości funkcjonowania prokuratury, sądownictwa, więziennictwa oraz innych instytucji aparatu ścigania służyć będzie lepsze wyposażenie informatyczne, w środki łączności oraz monitoring.

b) Przeciwdziałanie korupcji, tak w obszarze korupcji administracyjnej, jak i tzw. zawłaszczania państwa.

Konieczne będzie przeprowadzenie reformy prawa i sposobu działania administracji publicznej, jak również budowanie narodowego systemu prawości, który wspomogę proces przeciwdziałania korupcji w sektorze publicznym m.in. dzięki szerokiemu uczestnictwu obywateli, sektora prywatnego i środków masowego przekazu w życiu społecznym.

c) Budowa sprawnego systemu ratownictwa, ochrony ludności oraz zarządzania kryzysowego

System ochrony ludności

Model powszechnego systemu ochrony ludności powinien zostać oparty na zasadzie prymatu układu terytorialnego. Oznacza to położenie ciężaru podejmowania decyzji na poszczególnych szczeblach podziału terytorialnego i ograniczenia możliwości dyrektywnej ingerencji władzy, działającej na wyższym szczeblu podziału, do chwili przejęcia przez nią (w sytuacjach kryzysowych) odpowiedzialności za podejmowane decyzje. Ponadto należy przyjąć zasadę udziału obywateli, członków lokalnej lub regionalnej wspólnoty w działaniach związanych z opanowaniem sytuacji kryzysowej.

d) Wspieranie samoorganizacji społeczności lokalnych

System ładu publicznego i bezpieczeństwa będzie oparty o współpracę władz centralnych z samorządem terytorialnym oraz wspólnotami lokalnymi. Wspierana będzie działalność rad osiedli i rad wiejskich (na szczeblu niższym niż gmina). Rozszerzane będą możliwości przekazywania niektórych kompetencji rad gmin na poziom rad osiedli. Uzupełnieniem tych działań będzie inicjowanie i wspieranie programów edukacji społecznej służących budowaniu spójności społecznej i kształtowaniu umiejętności wspólnego działania na poziomie gmin lub wsi (osiedli), jak również organizacji pozarządowych.

Uczestnictwo obywateli w procesach decyzyjnych

Zapewnianie dobrej współpracy mieszkańców i władz lokalnych wymaga skutecznego rozwijania *e-government*, wdrażania przejrzystości procedur decyzyjnych na szczeblu lokalnym, wdrażania procedur uczestnictwa obywateli w procesie decyzyjnym na szczeblu lokalnym, inicjowania oraz wspierania praktyki lokalnej policji środowiskowej (korzystając z doświadczeń innych krajów). Ponadto rozwijane będą lokalne sieci komunikacji społecznej (prasa lokalna, lokalne strony internetowe).

e) Promocja aktywnej polityki społecznej, w tym prorodzinnej, zwłaszcza w zakresie funkcji ekonomicznych, opiekuńczych i wychowawczych.

Systemowe wsparcie rodzin

Polityka w tym zakresie oznacza systemowe wsparcie rodzin, szczególnie w pierwszych latach wychowywania dzieci, obejmujące działania w obszarze sfery zdrowotnej, bytowej, edukacji i wychowania, a także budowanie kompleksowego systemu wspierania łączenia rodzicielstwa i pracy zawodowej. Wymaga to kompleksowych inicjatyw zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym, administracji publicznej, ale także pracodawców i środowisk lokalnych. W efekcie tych działań oczekiwać należy wzrostu stabilności rodzin,

zwiększenia diety, a także ograniczenia zjawisk niepożądanych, takich jak dziedziczenie biedy.

Promowana będzie integracja i aktywizacja społeczna, w szczególności rozwój instytucji zatrudnienia socjalnego, budownictwa socjalnego, kompleksowej formuły rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, jak też rozwój kontraktów socjalnych.

Aktywna polityka społeczna wymaga zaangażowania środowisk lokalnych. Aby to osiągnąć, niezbędna jest rozbudowa i kształtowanie dobrej jakości służb społecznych, a także rozwój sektora organizacji pozarządowych.

Polityka integracji społecznej zależy w dużej mierze od inicjatyw obywatelskich, dialogu obywatelskiego, partycypacji społecznej. Warunki takie sprzyjają dynamicznemu rozwojowi usług społecznych prowadzących do integracji.

Istotnym zadaniem jest budowa poczucia bezpieczeństwa socjalnego, związanego z poziomem i jakością usług zdrowotnych (w tym ratownictwa medycznego), usług pomocy społecznej oraz zabezpieczenia społecznego (renty, system emerytalny).

Ważne też będzie, w warunkach wydłużenia wieku życia, budowanie systemu wsparcia dla osób starszych, przede wszystkim zbudowanie kompleksowego systemu opiekuńczego, aktywizującego i integrującego osoby starsze w środowiskach lokalnych. Brak takiego podejścia, w szczególności brak skoordynowanego wsparcia zdrowotnego osób starszych (w tym niedostateczna liczba lekarzy-geriatrów) powodować może narastanie wykluczenia społecznego w tej grupie.

BEZPIECZEŃSTWO ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE

Istotnym zadaniem państwa jest:

a) Zapewnienie bezpieczeństwa narodowego i poczucia bezpieczeństwa

Bezpieczeństwo kraju rozumiane z jednej strony jako ochrona suwerenności i niezawisłości Rzeczypospolitej oraz – z drugiej strony – jako możliwość skutecznego przeciwstawiania się wyzwaniom globalnym, zagrożeniom i kryzysom zewnętrznym w sferze politycznej, ekonomiczno-społecznej i militarnej.

Oznacza to potrzebę udziału w inicjatywach międzynarodowych, w tym w misjach pokojowych, działaniach na rzecz reagowania i eliminowania napięć i niestabilności wywołanych przez konflikty lokalne, terroryzm międzynarodowy, jak również katastrofy naturalne, czy technologiczne. Wymaga to całościowego i zintegrowanego cywilno-wojskowego podejścia do rozwiązywania konfliktów oraz przygotowania systemu bezpieczeństwa narodowego do skutecznego reagowania na możliwe wyzwania i zagrożenia. Rośnie bowiem rola pozamilitarnych aspektów bezpieczeństwa narodowego (bezpieczeństwo energetyczne, informacyjne, ekologiczne).

Udział w NATO oraz jego transformacja polityczno-wojskowa powodują, że zachodzi konieczność uczestnictwa Polski we wspólnych akcjach sojuszniczych. Ponadto członkostwo w Unii Europejskiej nadal wymagać będzie ściślejszej współpracy i realizacji zadań podejmowanych w ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa

Rozwój usług społecznych sprzyja integracji społecznej

Rośnie rola pozamilitarnych aspektów bezpieczeństwa narodowego

Udział w NATO i UE gwarancją bezpieczeństwa

i Obrony, w tym w ujęciu kierunkowym - Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa z 2003 roku. Elementami tych działań są m.in.: Europejski Cel Operacyjny – EHG2010, Cywilny Cel Operacyjny CHG2008, unijne siły szybkiego reagowania, Grupy Bojowe, operacje i misje pokojowe UE, współpraca w ramach Europejskiej Agencji Obrony. Ponadto Polska będzie nadal aktywnym uczestnikiem Europejskiej Polityki Sąsiedztwa UE.

Strategicznym zadaniem pozostaje przystąpienie Polski do obszaru Schengen i związane z tym wypełnienie standardów Schengen w zakresie ochrony granic zewnętrznych, współpracy policyjnej i sądowej, ochrony danych osobowych oraz budowy Systemu Informacyjnego Schengen II, co wydatnie przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Polski.

b) Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny

Przewiduje się zintensyfikowanie rozwiązań na rzecz poprawy infrastruktury bezpieczeństwa wewnętrznego, usprawnienia funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, policji oraz przygotowania kadr w tym zakresie. Prowadzone będą również działania prewencyjne zapewniające poprawę przestrzegania przepisów o bezpieczeństwie ruchu drogowego oraz działania wspierające system ratownictwa i bezpieczeństwo ratowników.

Priorytetem staje się zakończenie prac nad systemem bezpieczeństwa, w tym reagowania kryzysowego, systemem ratowniczym, obejmującym również ratownictwo medyczne i łączność. Realizacja zadań w zakresie bezpieczeństwa narodowego powinna obejmować wszystkie struktury państwa od organów samorządowych począwszy, na których spoczywa duża część obowiązków związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa.

W celu zapobiegania i przeciwdziałania przestępczości, jak również innym zagrożeniom bezpieczeństwa obywateli, rozwijana będzie współpraca ze służbami publicznymi krajów sąsiednich oraz z właściwymi organizacjami międzynarodowymi.

Przy współpracy z lokalnymi społecznościami należy dążyć do tworzenia efektywnych lokalnych systemów bezpieczeństwa oraz wspierać działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa lokalnego, w szczególności mające na celu ograniczenie najbardziej dokuczliwej dla obywateli przestępczości pospolitej.

Istotnym zadaniem jest też podejmowanie inicjatyw edukacyjnych w zakresie obronnego przygotowania społeczeństwa i rozpowszechniania wiedzy na temat postępowania w sytuacjach kryzysowych.

PRIORYTET 5. Rozwój obszarów wiejskich

Prowadzona od lat polityka wobec wsi i obszarów wiejskich nie doprowadziła do zmniejszenia różnic w rozwoju między miastem a wsią. Wręcz przeciwnie, w ostatnich latach przepaść cywilizacyjna pomiędzy miastem a terenami wiejskimi pogłębia się. Koniecznym staje się takie ukształtowanie polityki i jej instrumentów, aby ten proces zatrzymać i istotnie zmienić sytuację na polskiej wsi.

Obszary wiejskie powinny stać się dla mieszkańców Polski konkurencyjnym miejscem do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej. Konkurencyjność taka oznacza dobrze funkcjonujące usługi, zarówno prywatne

Poprawa bezpieczeństwa lokalnego

Niezbędne zmniejszenie różnic między miastem a wsią

jak i publiczne, oznacza dobrą infrastrukturę, sprawny transport publiczny – wszystko, co łącznie sprawia, że życie i praca na wsi lub w małym mieście staje się prawdziwą alternatywą dla dużego miasta.

Polityka państwa wobec obszarów wiejskich musi uwzględniać zarówno rolnictwo, jaki pozarolniczy rozwój wsi. Celem takiej polityki jest skuteczniejsze i konsekwentne podnoszenie poziomu i jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich. Temu głównemu celowi muszą być podporządkowane cele szczegółowe i priorytety oraz instrumenty ich realizacji.

Priorytety wsparcia rozwoju obszarów wiejskich muszą być komplementarne i powinny się uzupełniać z innymi krajowymi politykami i strategiami, które określają główne cele i priorytety rozwojowe Polski w obszarze polityki spójności.

Rozwojowi obszarów wiejskich służyć będzie:

a) Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich

*Rozwój
pozarolniczej
aktywności
gospodarczej*

Ożywienie gospodarcze obszarów wiejskich jest możliwe głównie dzięki małym przedsiębiorstwom. Urynkowienie gospodarki sprawiło, że coraz więcej mieszkańców wsi zajmuje się działalnością handlową, usługową, rzemieślniczą i turystyczną, wykorzystując zasoby własne gospodarstw rolnych. Z uwagi jednak na ograniczony dostęp do środków finansowych, pozarolnicza aktywność gospodarcza na obszarach wiejskich jest wciąż słabo rozwinięta.

*Wspieranie
modernizacji
przetwórstwa
rolno-spożywczego*

Należy pamiętać, że obszary wiejskie to także miejsce, gdzie prowadzona jest działalność przetwórcza, zarówno w makro i mikro skali. Jednym z istotnych elementów wspierania tego sektora, a w szczególności w obszarze rolnictwa oraz żywnościowym, będzie realizacja projektów związanych z modernizacją zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, w celu poprawy konkurencyjności sektora rolnego i leśnego oraz handlu hurtowego artykułami rolnymi.

Przyspieszenie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich będzie możliwe dzięki realizacji projektów poprawiających i rozwijających infrastrukturę techniczną, niezbędną do prowadzenia działalności gospodarczej.

b) Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych

*Dostosowanie do
wymogów
wspólnotowych*

Biorąc pod uwagę niski stopień specjalizacji gospodarstw rolnych, niedoinwestowanie w zakresie infrastruktury produkcji rolnej i rozdrobnienie struktury obszarowej, które przekłada się na mniejszą efektywność produkcji, konieczne jest zapewnienie odpowiednich instrumentów wsparcia i podniesienie nakładów finansowych na pokrycie kosztów dostosowujących gospodarstwa rolne do rosnących wymagań wspólnotowych (w tym związanych z poprawą jakości i ochroną środowiska) oraz wzmożonej presji konkurencyjnej.

W celu poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych wspierana będzie m.in. modernizacja gospodarstw rolnych, inwestycje w nowe technologie, wysokowydajny sprzęt itp.

Przewiduje się wspieranie postępu biologicznego w produkcji zwierzęcej i roślinnej, co wpłynie na podniesienie poziomu efektywności rolnictwa i dostosowania produkcji roślinnej i zwierzęcej do wymogów konsumenta oraz na

utrzymanie dobrej pozycji polskich produktów rolno-spożywczych na rynku unijnym i światowym.

W obliczu narastania problemu gospodarstw bez następców, realizowane będą działania ukierunkowane na wspieranie młodych rolników, co spowoduje poprawę rentowności i konkurencyjności rolnictwa.

Duże znaczenie dla rozwoju gospodarstw rolnych będzie miała możliwość realizacji projektów związanych z produkcją biopaliw i biokomponentów.

Wsparciu podlegać również będą usługi doradcze, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy efektywności produkcji rolniczej.

Istotnym elementem jest możliwość korzystania przez rolników z programów wspierających rozwój produkcji i promocji produktów tradycyjnych i ekologicznych. Zwiększy to szanse na restrukturyzację i poprawę dochodów w małych i średnich gospodarstwach rolnych.

Tworzone będą również sprzyjające warunki do:

- stabilizowania sytuacji na poszczególnych rynkach rolnych,
- poprawy dochodowości gospodarstw rolnych,
- organizowania się rolników w grupy producenckie oraz upowszechniania trwałych powiązań między producentami rolnymi i przetwórcami.

c) Rozwój i poprawa infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich

Niedostateczny stopień rozwoju infrastruktury na wsi nie tylko obniża standard życia i gospodarowania, lecz także decyduje o słabej atrakcyjności obszarów wiejskich dla potencjalnych inwestorów.

Niezbędne jest zatem dalsze inwestowanie w infrastrukturę techniczną na obszarach wiejskich. Wobec powyższego, wspierane będą projekty w zakresie: zaopatrzenia w wodę i gospodarki ściekowej, tworzenia systemu zbioru, segregacji i wywozu odpadów komunalnych, rozwoju lokalnej infrastruktury dostępu do internetu, elektryfikacji i reelektryfikacji wsi oraz infrastruktury transportowej. Projekty te powinny być realizowane zarówno przez rolników, jak też przez jednostki samorządu terytorialnego.

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich nie jest możliwy bez bezpośredniego i szerokiego udziału społeczności lokalnych. Dlatego też niezbędne są znaczące inwestycje mające na celu wyrównywanie dysproporcji rozwojowych między obszarami wiejskimi i miejskimi, co przyczyni się do zwiększenia spójności gospodarczej, społecznej oraz przestrzennej.

Wspierane będą m.in. inwestycje w zakresie modernizacji przestrzeni publicznej, obiektów pełniących funkcje turystyczne, kulturalne i rekreacyjne oraz tradycyjnego, regionalnego budownictwa wiejskiego. W efekcie przyczyni się to do wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej, zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych oraz wpłynie na rozwój tożsamości społeczności wiejskiej i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

*Poprawa
infrastruktury
zwiększy
atrakcyjność
inwestycyjną*

d) Wzrost jakości kapitału ludzkiego oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców wsi

W sytuacji słabo wykształconego rynku pracy i wysokiego bezrobocia strukturalnego występującego na obszarach wiejskich, niezbędna jest realizacja projektów w zakresie: tworzenia nowych miejsc pracy, kształcenia ustawicznego i zawodowego osób pracujących w rolnictwie i poza nim, szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe mieszkańców obszarów wiejskich oraz inicjatyw służących rozwojowi kapitału ludzkiego.

Aktywizacja społeczności lokalnych

Od stopnia samoorganizacji środowisk lokalnych, ich aktywności w procesie oddolnego inicjowania działań, zależy będzie skala i tempo przemian na wsi. Realizowane będą programy wspierające działania szkoleniowe, informacyjne i promocyjne na rzecz: przygotowywania i wdrażania lokalnych strategii rozwoju, aktywizacji społeczności lokalnych, promocji obszarów wiejskich itp.

Podniesienie jakości kształcenia w szkołach wiejskich nierozdzielnie związane jest z zatrudnianiem kadry pedagogicznej o wysokich kwalifikacjach zawodowych. W związku z tym celowym staje się wprowadzenie systemu zachęt dla nauczycieli podejmujących pracę w szkołach na obszarach wiejskich.

Ponadto ważnym elementem w eliminowaniu dysproporcji edukacyjnych pomiędzy miastem a obszarami wiejskimi jest rozwój lokalnej infrastruktury oświatowej (budowa i modernizacja obiektów dydaktycznych, w tym pracowni do praktycznej nauki zawodu, nauki języków obcych, pracowni komputerowych).

Rozwój szans dzieci i młodzieży wiejskiej

Szczególny nacisk powinien być położony na rozwój szans dzieci i młodzieży wiejskiej z terenów zaniedbanych zarówno pod względem społecznym i ekonomicznym, zwłaszcza z obszarów popegeerowskich. Naczelnym motywem podejmowanych działań powinno być niedopuszczenie do międzypokoleniowej transmisji negatywnych tendencji socjalnych, tj. przejmowaniu przez młodzież wartości i postaw właściwych syndromowi „wyuczonyj bezradności”.

PRIORYTET 6. Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej

Polska jest krajem zróżnicowanym regionalnie. Istotne różnice w poziomie rozwoju oraz w jego uwarunkowaniach występują zarówno między regionami, jak i wewnątrz regionów. Wyzwania, przed którymi stoją regiony w swoich wysiłkach o uzyskanie możliwie wysokiego tempa rozwoju, są współcześnie związane z:

- globalizacją oraz integracją europejską,
- przekształceniami gospodarki, w tym zwłaszcza gwałtownym wzrostem znaczenia wiedzy i innowacji jako podstawy rozwoju.

Wykorzystać własne szanse rozwoju regionu

Ponadto istotna jest zdolność regionu do takiego formułowania strategicznych celów rozwojowych, by możliwie dobrze wykorzystać własne szanse, minimalizując zagrożenia, pamiętając jednocześnie o charakterystyce i jakości otoczenia instytucjonalnego, w jakim dany region funkcjonuje.

Kluczem do rozwoju kraju i jego regionów będzie w najbliższych latach zdolność do wykorzystania przez regiony i społeczności lokalne ich własnych zasobów rozwojowych oraz umiejętność pozyskania przez nie inwestorów zewnętrznych.

CELE POLITYKI ROZWOJU REGIONALNEGO PAŃSTWA

Celem strategicznym polityki regionalnej państwa w latach 2007-2015 jest:

Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności wszystkich regionów w taki sposób, aby sprzyjać spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz dążyć do wyrównywania szans rozwojowych województw.

Wyrównywanie szans rozwojowych regionów Polski

Przyjęcie powyższego celu jest zgodne z zasadą rozwoju wszystkich polskich województw. W praktyce oznacza dążenie do poprawienia konkurencyjności gospodarczej polskich regionów i całego kraju, jak również wyrównywania szans rozwojowych tych obszarów, które bez współpracy ze strony państwa skazane są na marginalizację lub długotrwałe trudności rozwojowe. Jednocześnie, w myśl zasady subsydiarności oraz zasady wspierania endogenicznego rozwoju – polityka regionalna państwa będzie nadal ukierunkowana na elastyczne różnicowanie celów i wykorzystanie potencjału wewnętrznego poszczególnych obszarów.

Dla osiągnięcia celów rozwojowych Polski najważniejsze jest:

- a) zapewnienie ładu przestrzennego kraju,
- b) decentralizacja procesów rozwojowych i idąca za tym decentralizacja finansów publicznych, powodująca zwiększenie roli samorządów terytorialnych w inwestowaniu w infrastrukturę techniczną i społeczną oraz w gospodarczy rozwój regionów i wykorzystanie potencjału lokalnego,
- c) rozwój obszarów metropolitalnych jako „lokomotywy” postępu,
- d) rozwój obszarów wiejskich, które częstokroć stanowią obszar marginalizacji gospodarczej, społecznej, edukacyjnej i kulturowej kraju.

Kluczowym zadaniem jest pełniejsze wykorzystanie potencjału endogenicznego największych ośrodków miejskich oraz wzmocnienie związków między metropoliami i terenami zurbanizowanymi a otaczającymi je terenami wiejskimi i małymi miasteczkami. Zasadniczym rezultatem powinno być rozprzestrzenienie wzrostu gospodarczego na tereny przylegające i wykorzystanie relatywnych przewag wielkiego miasta - skorzystanie z tworzonych miejsc pracy, możliwości kooperacji gospodarczej, uczestnictwa w infrastrukturze społecznej i kulturalnej. Jest to możliwe tylko pod warunkiem świadomego zaprogramowania rozwoju w tym kierunku - zbudowania powiązań komunikacyjnych między metropolią lub terenem zurbanizowanym i ich otoczeniem, powiązań gospodarczych, usługowych, kulturalnych itp. Powiązania te powinny być promowane zarówno przez administrację rządową, jak i samorządową.

Wspieranie województw najslabiej rozwiniętych

Odrębnym zadaniem SRK jest wspieranie obszarów najslabiej rozwiniętych. Należą do nich przede wszystkim województwa Polski Wschodniej. Województwa: warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie cechują się najniższym PKB na mieszkańca w UE. Nadanie impulsu rozwojowego tym terenom i podniesienie ich poziomu rozwoju gospodarczego oraz wskaźników uczestnictwa w życiu społecznym (edukacja, praca, zdrowie) stanowią istotny cel SRK.

Wszystkie działania polityki regionalnej państwa będą podejmowane w ścisłym powiązaniu ze wszystkimi politykami sektorowymi rządu, m.in. ukierunkowanymi na podniesienie konkurencyjności gospodarki, budowę i modernizację infrastruktury i rozwój kapitału ludzkiego. Niezależnie od zadań

ściśle sektorowych, związanych z potrzebą wprowadzania odpowiednich ram regulacyjnych, wzmocnienia administracji centralnej oraz projektowania i koordynowania działań w skali kraju – duża część omawianych polityk ma wyraźną charakterystykę regionalną i będzie wdrażana w sposób zdecentralizowany.

Biorąc pod uwagę powyższe przesłanki podstawowymi kierunkami działań polityki regionalnej państwa będą:

a) Podniesienie konkurencyjności gospodarczej polskich regionów

Potencjał konkurencyjno-innowacyjny regionów określa zdolność regionu do trwałego rozwoju i wzrostu dobrobytu mieszkańców w warunkach gospodarki rynkowej. Rozwój regionalny zależy od występowania na danym terenie czynników wzrostowych tj. inwestycji gospodarczych, zwłaszcza innowacyjnych, eksportu, a także kapitału ludzkiego i przedsiębiorczości. Potencjał konkurencyjno-innowacyjny regionu jest również związany ze zdolnością przyciągania przez region czynników produkcji spoza tego regionu – zarówno ludzi, jak i kapitału w postaci np. inwestycji zagranicznych. Występowanie sprawnego systemu innowacyjnego na danym terenie tj. układu podmiotów generujących wiedzę i innowacje powiązanych siecią interakcji stymulujących przepływ wiedzy określa potencjał danego regionu do generowania innowacji i możliwości budowania konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy. Potencjał konkurencyjno-innowacyjny warunkuje możliwości przyszłego rozwoju regionów. Może to oznaczać, że dysproporcje regionalne w Polsce mogą się jeszcze pogłębić, jeśli słabsze regiony i polityka regionalna państwa nie podejmą odpowiednich działań.

Dla podniesienie konkurencyjności gospodarczej polskich regionów niezbędne jest:

- wsparcie rozbudowy infrastruktury decydującej o konkurencyjności polskiej gospodarki i poszczególnych regionów. Istotne znaczenie ma poprawa infrastruktury transportowej w relacjach pomiędzy głównymi ośrodkami miejskimi a innymi miastami, w relacjach miasto - wieś oraz zwiększenie dostępności do systemów transportu zbiorowego, odbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej i społecznej, wspieranie rozwoju infrastruktury edukacyjnej, naukowej i badawczej służącej regionalnej gospodarce opartej na wiedzy, jak również infrastruktury portowej przyczyniającej się do rozwoju sektorów związanych z gospodarką morską;
- wspieranie działalności badawczo-rozwojowej jednostek naukowych oraz przedsiębiorstw, a także rozwój instytucji otoczenia przedsiębiorstw zajmujących się transferem nowoczesnych technologii do gospodarki;
- wspieranie rozwoju instytucji szkoleniowych oraz innych, działających na rzecz poprawy jakości kapitału ludzkiego, wspieranie kształcenia ustawicznego w regionach, upowszechnianie doradztwa dla przedsiębiorców z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi w nowoczesnej gospodarce. Polityka regionalna wspierać będzie powiązania szkolnictwa wyższego z regionalną gospodarką i rynkiem pracy, tak aby programy edukacyjne i badawcze były bezpośrednio powiązane z oczekiwaniami regionalnych przedsiębiorstw i uwarunkowaniami na regionalnych rynkach pracy;

Obawy przed pogłębieniem dysproporcji regionalnych

- wspieranie upowszechniania dostępu do usług elektronicznych. Działania inwestycyjne powinny objąć zarówno usługi i bazy informatyczne administracji terytorialnej, jak również rozwój komercyjnych sieci i usług elektronicznych w województwach. Osobnym działaniem wymagającym wsparcia ze strony państwa będzie tworzenie w regionach bazy danych o zasobach innowacyjnych i tworzenie możliwości powszechnego dostępu do takich baz informacyjnych;
- wspieranie rozwoju regionalnej przedsiębiorczości (niekoniecznie związanej z rozwojem najbardziej nowoczesnych dziedzin gospodarki), a także stymulowanie rozwoju „gron przemysłowych”. Jednym z ważniejszych działań w tym obszarze powinny być inicjatywy na rzecz rozwoju turystyki, przyczyniające się do zwiększania miejsc pracy i w znaczący sposób wpływające na wzrost konkurencyjności regionów.

b) Wyrównanie szans rozwojowych tych obszarów, które bez pomocy państwa skazane są na marginalizację lub długotrwałe problemy rozwojowe

*Obszary
wymagające
pomocy państwa*

Obszarami problemowymi, wymagającymi szczególnych działań aktywizujących ze strony państwa, regionów i środowisk lokalnych są:

- obszary wiejskie, zwłaszcza obszary popegeerowskie, obszary o niskotowarowym rozdrobnionym rolnictwie, oddalone od centrów miejskich, obszary ze słabo rozwiniętymi pozarolniczymi działaniami gospodarki,
- obszary koncentracji przemysłu, poprzemysłowe oraz powojkowe wymagające restrukturyzacji działalności gospodarczej, rynku pracy, aktywnych działań na rzecz poprawy stanu środowiska przyrodniczego (m.in. ich rekultywacji i ponownego wykorzystania),
- obszary cechujące się niekorzystnymi warunkami położenia przyrodniczego ograniczającego możliwość podejmowania zdywersyfikowanej i konkurencyjnej działalności gospodarczej np. obszary uzależnione od sezonowej turystyki, przygraniczne, rzadko zaludnione i oddalone od centrów miejskich,
- obszary wymagające szczególnych działań na rzecz poprawy stanu środowiska przyrodniczego i inwestycji zapobiegających katastrofom np. Żuławy, tereny zagrożone powodzią, tereny pokopalniane.

Istotnym kierunkiem polityki regionalnej jest wyrównywanie szans rozwojowych województw wynikających z głębokich różnicowań pod względem poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego. Najniższym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego charakteryzują się regiony: lubelski, podkarpacki, świętokrzyski, warmińsko-mazurski i podlaski. Cechą charakterystyczną tych obszarów jest bardzo niski lub niski poziom przedsiębiorczości i bardzo niski poziom dochodów własnych samorządów gminnych. W grupie ośrodków, które należy wspierać, można wyróżnić stolice trzech regionów położonych przy wschodniej granicy – Białystok, Lublin i Rzeszów, których poziom rozwoju jest w porównaniu do innych, o podobnym statusie, relatywnie niski. Podniesienie poziomu ich rozwoju jest kluczem do zmniejszenia dysproporcji województw wschodniej Polski względem zachodnich regionów kraju. Wymaga to stworzenia warunków do

zatrzymania ludności (rozwój infrastruktury, szkolnictwa, przedsiębiorczości, dostępności do podstawowych usług, w tym zwłaszcza z zakresu ochrony zdrowia), jak również promocji mechanizmów wspierających wykorzystanie własnego potencjału rozwojowego.

Główne dziedziny wsparcia regionów słabiej rozwijających się

W okresie objętym Strategią państwo wspomagało będzie najważniejsze regiony słabiej rozwijające się gospodarczo przede wszystkim poprzez:

- wspieranie rozwoju szeroko rozumianej infrastruktury (podstawowej, infrastruktury niezbędnej dla rozwoju i restrukturyzacji obszarów rolniczych, ochrony zdrowia, turystycznej czy regionalnych zasobów kultury);
- wspieranie procesów modernizacyjnych na obszarach problemowych i peryferyjnych poprzez budowanie ich wewnętrznego potencjału rozwojowego we współpracy z krajowymi i zagranicznymi ośrodkami badań i innowacji;
- wspieranie rozwoju sieci osadniczej i miejskiej, w tym tworzenie warunków dla rozwoju silnych ośrodków miejskich - pozostających w naturalnych związkach funkcjonalnych z otaczającymi obszarami rolniczymi i mniejszymi miastami. Zadaniem polityki regionalnej będzie budowanie potencjału regionalnych biegunów wzrostu, przy jednoczesnym wzmocnieniu powiązań dominującego ośrodka miejskiego z jego otoczeniem regionalnym;
- wspieranie rozwoju mieszkalnictwa. Sprzyjać to będzie rozwojowi miast, poprawie sytuacji na rynku pracy poprzez zatrudnienie osób bezrobotnych oraz osób o relatywnie niskich kwalifikacjach przy pracach budowlanych.

KIERUNKI POLITYKI REGIONALNEJ PAŃSTWA WOBEC WOJEWÓDZTW

Kierunki wsparcia wszystkich województw

Polityka regionalna państwa wobec województw zmierzać będzie do lepszego identyfikowania regionalnych szans i barier rozwojowych oraz inicjowania większej specjalizacji regionalnej. Różnorodność celów polityki regionalnej wzbogaca strukturę społeczno-gospodarczą kraju i podwyższa jego pozycję międzynarodową. Wyrazem tej różnorodności może być specjalizacja poszczególnych regionów, prowadząca do ukształtowania na poszczególnych obszarach różnych profili społecznych i gospodarczych, cechujących się wysokim poziomem konkurencyjności. Skierowanie polityki regionalnej państwa na inicjowanie specjalizacji regionalnej jest więc związane z potrzebą pobudzenia potencjału endogenicznego województw.

Wszystkie działania podejmowane w latach 2007-2015 w ramach polityki regionalnej państwa będą realizowane w ścisłym powiązaniu z politykami sektorowymi rządu.

Polityka regionalna państwa w odniesieniu do wszystkich województw będzie wspierała wysiłki zmierzające do ochrony i poprawy stanu materialnego dziedzictwa kulturalnego oraz rozwoju infrastruktury kultury regionów. Szczególny nacisk zostanie położony na działania związane z poprawą jakości kapitału ludzkiego, jako czynnika niezbędnego dla wyrównywania szans rozwojowych. W tym kontekście ważne są działania na rzecz poprawy systemu edukacji. Wspierane też będą wysiłki w zakresie inwestycji w B+R oraz promocji innowacji i wzmocnienia relacji między nauką a gospodarką. Rozwój gospodarczy wszystkich regionów wymaga wzmocnienia instytucji wspierających

przedsiębiorczość i instytucji otoczenia biznesu. Jednym z najistotniejszych zadań państwa będzie poprawa powiązań transportowych zarówno wewnątrz, jak i międzyregionalnych. Dużą szansą na rozwój wielu regionów jest turystyka.

Województwo dolnośląskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do wzmocnienia funkcji metropolitalnych Wrocławia wraz z jego obszarem metropolitalnym (w tym szczególnie jego potencjału naukowego oraz kulturalnego). Ważnym kierunkiem działania będzie zwiększenie międzynarodowej dostępności transportowej regionu, a także powiązań transportowych Wrocławia z Warszawą. Szczególną rolę w interwencji państwa przypisano poprawie środowiska naturalnego, ochronie przeciwpowodziowej oraz przystosowaniu Odry do celów żeglugowych.

Województwo kujawsko-pomorskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do rozwoju układu transportowego w osi A1 oraz poprawy powiązań transportowych z Warszawą, Szczecinem, Poznaniem i Olsztynem, integracji duopolu Bydgoszczy i Torunia przez wzmacnianie funkcji metropolitalnych tych miast, a także ich potencjału naukowo-akademickiego oraz zasobów dziedzictwa kulturowego Torunia.

Istotne będzie wykorzystanie duopolu dla rozwoju otaczających go obszarów wiejskich (w tym zwłaszcza do obszaru problemowego jakim są obszary popegeerowskie) poprzez zwiększenie dostępności ludności wiejskiej do rynku pracy, edukacji (zwłaszcza na poziomie wyższym), usług otoczenia biznesu, kulturalnych i wyspecjalizowanej opieki zdrowotnej.

Ważnym z punktu widzenia rozwoju regionu będą działania zapobiegające katastrofom, skierowane do obszaru zagrożonego, jakim jest dolina Wisły poniżej stopnia wodnego we Włocławku.

Województwo lubelskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do poprawy jego infrastruktury transportowej i lepszego powiązania z najważniejszymi ośrodkami kraju. Wzmacniane będą funkcje metropolitalne Lublina i promowana współpraca transgraniczna – także w wyniku wspierania procesów modernizacyjnych na Ukrainie.

Polityka regionalna będzie także wspierać wysiłki regionu skierowane na wzmocnienie potencjału szkolnictwa wyższego województwa (przede wszystkim w Lublinie).

Województwo lubuskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do integracji jego dwóch najważniejszych miast (także dzięki poprawie ich relacji transportowych oraz poprzez rozwój ich ośrodków naukowych), wzmocnienia potencjału akademickiego regionu (również w jego wymiarze transgranicznym – Uniwersytet Viadrina).

Niezbędnym elementem rozwoju regionu jest wzmocnienie sieci instytucji wspierających przedsiębiorczość poprzez budowę potencjału endogenicznego i poprzez powiązania z zewnętrznymi instytucjami wspierania biznesu.

Ważnym potencjałem do wykorzystania są walory przyrodnicze województwa stanowiące podstawę do rozwoju turystyki krajowej i dla odbiorców zagranicznych. W tym kontekście znaczenia nabiera poprawa żeglugowych warunków na rzece Odrze. Potencjał województwa tkwi również w możliwościach współpracy przygranicznej.

Województwo łódzkie wspierane będzie w działaniach zmierzających do poprawy jego dostępności transportowej (także kolejowej), szczególnie w relacjach z Warszawą (w tym z lotniskiem Okęcie).

Polityka regionalna będzie także wspierać procesy metropolizacji Łodzi, szczególnie zaś przywracanie nowych funkcji materialnej substancji przemysłowej.

Województwo małopolskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do zwiększenia międzynarodowej dostępności komunikacyjnej regionu oraz poprawy jego spójności przestrzennej, w tym szczególnie między Krakowem a Zakopanem.

Polityka regionalna będzie także wspierać dążenia do utrzymania wysokiej jakości krajobrazu i poprawy stanu środowiska naturalnego w najważniejszych przyrodniczo i turystycznie częściach regionu, jak również wzmacniania wysiłków regionu w sferze międzynarodowej promocji.

Istotne znaczenie mieć będzie wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych Krakowa wraz z jego obszarem metropolitalnym, ze szczególnym uwzględnieniem potencjału gospodarczego, naukowego, akademickiego i kulturowego.

Województwo mazowieckie wspierane będzie w działaniach zmierzających do wzmocnienia metropolitalnych funkcji Warszawy i jej otoczenia, szczególnie zaś tych, które mają istotne znaczenie dla międzynarodowej roli tej metropolii i jej relacji w światowej sieci metropolitalnej.

Z uwagi na największe w kraju zróżnicowanie wewnątrzwojewódzkie, polityka ta będzie także wspomagała działania podejmowane w regionie w celu uzyskania jego większej spójności przestrzenno-funkcjonalnej, polegające głównie na radykalnej poprawie wewnątrzwojewódzkich powiązań transportowych. Wspierane będą inicjatywy wzmacniające powiązania Warszawy z innymi ośrodkami miejskimi o istotnym znaczeniu subregionalnym, zwłaszcza byłymi miastami wojewódzkimi, a także działania na rzecz poprawy dostępności warszawskiego rynku pracy, usług edukacyjnych, kulturalnych i z zakresu opieki zdrowotnej dla otaczających Warszawę obszarów Mazowsza. Wspierane będą działania o charakterze deglomeracyjnym lokalizujące przedsięwzięcia gospodarcze oraz inicjatywy związane z rozwojem przedsiębiorczości poza obszarem metropolitalnym, a w szczególności poza miastem stołecznym Warszawą.

Wspierany będzie rozwój komunikacji lotniczej oraz budowa lotnisk, których powstanie determinuje stale rosnący ruch pasażerski.

Polityka państwa będzie dążyła do poprawy stanu środowiska naturalnego w cennych przyrodniczo obszarach o znaczeniu ponadregionalnym.

Województwo opolskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do wykorzystania jego potencjału turystycznego. Polityka regionalna państwa będzie wspierać te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą poprawiać stan jego kulturowego dziedzictwa materialnego. Wspierane też będą działania na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Wspomagana będzie budowa systemu ochrony przeciwpowodziowej górnej Odry wraz z przywróceniem rzece funkcji transportowych.

Polityka regionalna państwa będzie dążyła do poprawy powiązań transportowych województwa i modernizacji głównych dróg wojewódzkich, w tym szlaków w rejonach górskich i podgórskich, jak też ewentualnego uruchomienia regionalnego portu lotniczego.

Polityka ta będzie także wspomagała te formy współpracy transgranicznej z Czechami, które w największym stopniu będą przyczyniały się do uzyskiwania korzyści gospodarczych.

Województwo podkarpackie wspierane będzie w działaniach zmierzających do przebudowy jego struktury agrarnej i tworzenia nowych miejsc pracy – jest to najważniejsze wyzwanie w rozwoju regionu podkarpackiego, któremu region ten nie będzie w stanie sprostać w oparciu o własne zasoby i środki.

Polityka regionalna będzie także wspierała osiągnięcie korzyści ze współpracy transgranicznej, w tym także w drodze wspomaganie procesów restrukturyzacji w granicznych regionach Ukrainy (wzorem doświadczeń z zachodniej granicy Polski).

Położenie regionu na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych: wschód-zachód oraz północ-południe będzie wymagało intensyfikacji wysiłków na rzecz modernizacji infrastruktury transportowej, w tym: kontynuacji budowy autostrady A-4 do granicy z Ukrainą, drogi szybkiego ruchu S-19, modernizacji linii kolejowych oraz dokończenia rozbudowy lotniska Rzeszów-Jasionka.

Wspierane będą również działania na rzecz rozwoju funkcji metropolitalnych Rzeszowa.

Województwo podlaskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do poprawy jego dostępności transportowej, szczególnie na ważnym dla międzynarodowych powiązań kierunku litewskim (Via Baltica, Rail Baltica z uwzględnieniem powiązań Warszawa-Białystok oraz drogi krajowej S-19).

Polityka regionalna będzie także wspierać rozwój funkcji metropolitalnych Białegostoku w powiązaniu z terenami wiejskimi i mniejszymi miastami regionu podlaskiego.

Istotnym potencjałem województwa jest położenie przygraniczne. Polityka państwa będzie wspomagała rozbudowę i modernizację przejść granicznych, co pozwoli rozwijać współpracę w zakresie szerszych kontaktów kulturalnych, naukowych i gospodarczych z Białorusią.

Polityka regionalna będzie także wspierać wysiłki regionu skierowane na rozwój uczelni wyższych.

Wspierany będzie rozwój turystyki bazujący na zasobach naturalnych województwa (Zielone Płuca Polski).

Województwo pomorskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do wzmocnienia funkcji portowych oraz nowoczesnego sektora usług „okołoportowych” i wzmocnienia ich międzynarodowej konkurencyjności, co powinno także sprzyjać rozwojowi metropolitalnych funkcji Trójmiasta.

Polityka regionalna będzie wspomagała modernizację transportowych połączeń regionu zarówno drogowych na osi północ-południe i wschód-zachód, jak i portów morskich.

Istotnym celem polityki regionalnej państwa będzie zapewnienie utrzymania inwestycji infrastrukturalnych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania systemu wodnego na Żuławach.

Wspierane będą wysiłki regionu na rzecz promowania jego walorów kulturowych i przyrodniczych jako zasobu turystycznego o znaczeniu międzynarodowym.

Województwo śląskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do zmniejszenia barier w rozwoju nowoczesnych sektorów gospodarki, a szczególnie w centralnej części regionu, omijanej obecnie przez inwestorów z powodów silnie zdegradowanej przestrzeni przemysłowej. Istotne będzie przywracanie tej przestrzeni nowym funkcjom.

Polityka regionalna będzie wspomagać także wysiłki regionu nakierowane na poprawę jego infrastruktury technicznej, w tym transportowej, co jest istotne zwłaszcza w odniesieniu do dwóch głównych szlaków komunikacyjnych przecinających województwo w układzie południkowym (wyjście na Cieszyn) i równoleżnikowym (korytarz A4).

Wspierany będzie rozwój funkcji metropolitalnych konurbacji śląskiej, w której względny niedorozwój usług wyższego rzędu jest wyraźny.

Istotnym elementem polityki regionalnej państwa w odniesieniu do regionu śląskiego będą działania nakierowane na poprawę stanu środowiska przyrodniczego.

Województwo świętokrzyskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do poprawy jego dostępności komunikacyjnej.

Ponadto wspomagane będą wysiłki na rzecz pełniejszego gospodarczego wykorzystania potencjału turystycznego skupionego w Górach Świętokrzyskich – tak dzięki promocji ogólnopolskiej, jak i międzynarodowej.

Ważnym zadaniem polityki regionalnej jest rozwój funkcji metropolitalnych Kielc.

Województwo warmińsko-mazurskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do poprawy jego dostępności transportowej, także w relacji z Obwodem Kaliningradzkim.

Polityka regionalna będzie wspomagała rozwój ponadregionalnych funkcji Olsztyna, w tym głównie jego potencjału akademickiego i naukowo-badawczego, już obecnie przyczyniającego się do unowocześniania niektórych sektorów gospodarki (np. przetwórstwo rolne).

Polityka regionalna państwa będzie zmierzała do utrzymania wysokich walorów przyrodniczych regionu i do jego międzynarodowej promocji turystycznej.

Województwo wielkopolskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do rozwoju infrastruktury komunikacyjnej zbliżającej subregiony peryferyjne do głównych ośrodków wzrostu, zwiększania międzynarodowej roli kształtującej się metropolii poznańskiej, tradycyjnie obecnej wśród znanych miejsc wystaw i imprez międzynarodowych. Wymaga to stałej poprawy układu komunikacyjnego regionu oraz kontynuowania rozbudowy infrastruktury transportowej, w tym kolejowej. Zrównoważony, przestrzenny rozwój Wielkopolski wymaga także wsparcia ośrodków subregionalnych, co wzmocni dyfuzję czynników rozwojowych na cały obszar województwa. Z uwagi na

znaczący udział rolnictwa w gospodarce regionu szczególnym wsparciem zostaną objęte obszary wiejskie.

Polityka państwa będzie wspomagała wysiłki zmierzające do promocji w skali międzynarodowej kultury regionu.

Istotnym kierunkiem działań będzie rozwój potencjału akademickiego Poznania. Ważna jest też integracja regionu metropolitalnego.

Wspierane będą działania zmierzające do poprawy stanu środowiska, z uwzględnieniem sieci Natura 2000, poprawy bilansu wodnego, zabezpieczenia przeciwpowodziowego oraz zaopatrzenia w wodę.

Województwo zachodniopomorskie wspierane będzie w działaniach zmierzających do zwiększenia międzynarodowej konkurencyjności zespołu portowego oraz funkcji okołoportowych, głównie usługowych, spedycyjnych i finansowych.

Polityka regionalna będzie dążyć do poprawy skomunikowania transportowego Szczecina w układzie południkowym, a także w odniesieniu do reszty kraju, w tym Poznania i Warszawy – obecnie bardzo niskiej jakości w stosunku do znacznych potrzeb transportowych (zarówno w układzie drogowym, jak i kolejowym).

Wspierane będą działania na rzecz poprawy stanu środowiska, utrzymania wysokich walorów przyrodniczych regionu oraz jego międzynarodowej promocji turystycznej.

Ważnym elementem polityki regionalnej państwa będzie ochrona przeciwpowodziowa, regulacja stosunków wodnych w dorzeczu Odry oraz przywrócenie funkcji transportowej dolnego biegu tej rzeki.

V. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW STRATEGII

Wizja Polski w 2015 roku jest możliwa do osiągnięcia. Jest to wizja śmiała i odważna, wizja na miarę historycznych wyzwań, przyszłych społecznych oczekiwań i możliwości.

Podstawowa szansa jej osiągnięcia wynika z możliwości dokonania wielkich inwestycji dzięki wsparciu polityki spójności, która umożliwi dokonanie skoku cywilizacyjnego. Zasilanie finansowe na wielką skalę umożliwić może pokonanie zapóźnień cywilizacyjnych w wielu dziedzinach, takich jak infrastruktura, innowacje i B+R. Samo wsparcie publiczne jednak nie wystarczy. Aby efektywnie wykorzystać możliwe do uzyskania fundusze, należy usprawnić zdolność administracji, wprowadzić odpowiednie regulacje i polityki, które zapewnią sprawną i pożyteczną absorpcję tych funduszy.

Polska potrzebuje spójnego i całościowego podejścia do zmian regulacyjnych. Takie podejście umożliwi konkurowanie w przyszłości i będzie decydować o skuteczności walki polskich firm na rynkach światowych oraz o zachowaniu harmonii społecznej wraz z poszanowaniem środowiska. Konkurencyjność Polski oparta o ład instytucjonalno-regulacyjny jest bowiem silniejszą, skuteczniejszą i pewniejszą niż wyłącznie oparta o zewnętrzne zasilanie finansowe. Dlatego też wizja Polski 2015 wymaga podejmowania dwu równoległych wyzwań: po pierwsze i najbardziej pilne - poprawy ładu instytucjonalno-regulacyjnego oraz po

Niezbędna jest poprawa ładu instytucjonalno-regulacyjnego i efektywnego wykorzystania funduszy

drugie - skutecznego i efektywnego wykorzystania środków, zwłaszcza z funduszy unijnych. Te dwa wyzwania w największej mierze zdecydują o naszej pozycji w 2015 roku.

Podstawowym warunkiem realizacji celów Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 jest poprawa systemu instytucjonalno-regulacyjnego.

Zmiany prawne, o których mowa, stworzą warunki do przyspieszonego rozwoju, w wyniku którego m. in. w istotny sposób zmniejszy się dystans gospodarczy w stosunku do innych państw UE, nastąpi zwiększenie zdolności instytucji publicznych do wypełniania ich zadań, a także wzrost satysfakcji mieszkańców Polski i firm działających w Polsce z poziomu usług świadczonych przez sektor publiczny.

Ten ostatni wymiar reform powinien być oparty o zorientowanie usług na klienta, decentralizację, oddzielenie wdrażania (dostarczania) działań/usług od programowania politycznego, wdrażanie instrumentów poprawy jakości (np. wspólne zasady ocen), współpracę ze społeczeństwem obywatelskim. Te działania muszą być połączone z ponownym zdefiniowaniem roli państwa i gwarantowanych przez nie usług. Starzejące się społeczeństwo, stały i szybki postęp technologiczny oraz nowe zadania stojące przed sektorem publicznym powodują, że rola państwa zmienia się i będzie się zmieniać. Jego znaczenie w bezpośrednim kształtowaniu gospodarki i zapewnieniu dobrobytu społecznego będzie ograniczane, a państwo staje się jednym z aktorów razem ze społeczeństwem obywatelskim i rynkiem.

GLÓWNE OBSZARY UWARUNKOWAŃ INSTYTUCJONALNO-REGULACYJNYCH

*Przewidywane
zmiany
regulacyjne*

Uzyskanie szybkiego, zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Polski nie jest możliwe bez poprawy systemu instytucjonalnego oraz mechanizmów regulacyjnych kraju. Przewiduje się podjęcie systemowych działań reformatorskich zwłaszcza w obszarze administracji publicznej, bezpieczeństwa powszechnego, sposobu stanowienia prawa i jakości prawa (w tym jego uproszczenia), sądownictwa i egzekwowania prawa, zwalczania nieprawidłowości w życiu publicznym.

Zmiany regulacyjne muszą dotyczyć większości obszarów życia społecznego i gospodarczego. Do najważniejszych zmian regulacyjnych należą: reforma finansów publicznych, dalsze uproszczenia dot. zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, reformy sektorowe (rynek komunikacji elektronicznej, elektroenergetyka, transport), uporządkowanie przepisów z zakresu prawa pracy i zabezpieczenia społecznego, systemu ochrony zdrowia i systemu emerytalnego (działania w tym zakresie realizowane będą m.in. w ramach Krajowego Programu Reform). Dla zapewnienia wysokiej absorpcji środków unijnych upraszczane będą krajowe procedury regulujące ich wykorzystanie.

Właściwe wypełnianie poprzez państwo jego funkcji wymaga sprawności decyzyjnej i wykonawczej. Sprawnemu rządzeniu przeszkadzają zwłaszcza takie czynniki, jak niski poziom profesjonalizmu administracji publicznej, nadmierna biurokratyzacja oraz korupcja.

*Poprawa procesu
stanowienia prawa*

Kluczowy element naprawy procesu stanowienia prawa jest przygotowanie Programu Reformy Regulacyjnej, który obejmie uproszczenie krajowych aktów

prawnych, realizację programu uproszczeniowego Komisji Europejskiej na poziomie krajowym, usprawnienie systemu wdrażania dyrektyw, wdrożenie systemu pomiaru i redukcji kosztów administracyjnych dla przedsiębiorstw, optymalizację systemu oceny skutków regulacji (OSR), wzmocnienie potencjału regulacyjnego dzięki współpracy z OECD (w ramach programu SIGMA).

W warunkach Polski szczególnego znaczenia nabierają następujące kwestie:

- **Dysponowanie sprawnym, niedrogim i efektywnym systemem administracji publicznej**, wykorzystującej w działaniu technologie informacyjne i telekomunikacyjne oraz umożliwiającej obywatelowi pełny dostęp do informacji (e-administracja). Efektywne państwo jest bowiem istotnym czynnikiem konkurencyjności kraju.

*Potrzebna jest
sprawna
i nowoczesna
administracja
publiczna*

Profesjonalizacja urzędniczej kadry centralnej i terytorialnej oraz wzmocnienie zdolności administracyjnych do wykonywania zadań wymagać będą kreowania nowoczesnych standardów sprawowania władzy, zgodnych z międzynarodowymi zasadami *good governance*. Przewidują one funkcjonowanie administracji publicznej kierującej się otwartością, odpowiedzialnością, skutecznością, partnerstwem i uczestnictwem w dialogu społecznym.

*Poprawa jakości
i dostępności do
usług publicznych*

Zakłada się, że w sferze usług publicznych państwo, poprzez odpowiednie uregulowania oraz wzrost konkurencji w zakresie podaży dóbr i usług publicznych, zapewni ich powszechną dostępność i wysoką jakość. Zatem zadaniem administracji publicznej jest dokonanie zmiany z pozycji gwarantującego dostarczanie usług publicznych na pozycję regulatora (określającego wielkość i warunki dostarczania usług publicznych oraz niezbędne standardy minimalne), a także pozycję nadzorującego ich dostarczanie.

Wprowadzenie zasad mierzenia zadań i wyników w sektorze publicznym powinno prowadzić do zarządzania kadrami przez system bodźców. Służba cywilna może oznaczać zwiększenie kompetentnych kadr. Bez systemu bodźców w zarządzaniu kadrami, w szczególności pozytywnych, nie jest w praktyce możliwe doskonalenie usług publicznych.

- **Ustanowienie i przestrzeganie podstawowych instytucjonalnych uwarunkowań rozwoju rynku.** Zakłada się w szczególności tworzenie sprzyjającego rozwojowi otoczenia instytucjonalnego poprzez dobre prawo, zapewnienie warunków dla równej i uczciwej konkurencji, eliminację barier rozwoju przedsiębiorczości oraz walkę z korupcją i przestępczością.

*Dobre prawo dla
funkcjonowania
rynku*

Dla efektywnego funkcjonowania gospodarki rynkowej szczególne znaczenie mają regulacje chroniące prawa własności i zapewniające bezpieczeństwo kontraktów prywatnych.

W ramach inicjowanych przez Unię Europejską prac nad ulepszaniem regulacji (tzw. *better regulation*) Polska uznała za priorytetowe dokonywanie przeglądu i uproszczenia unormowań odnoszących się do działalności przedsiębiorców, zwłaszcza pod kątem zmniejszenia obciążeń administracyjnych, a także wzmocnienie systemu oceny skutków regulacji. Podjęto budowę efektywnego systemu OSR. Metody, procedury i sposoby działania OSR będą uwzględniać doświadczenia procesu *better regulation* w UE oraz praktyki OSR stosowane w innych państwach członkowskich.

W ramach programu reformy regulacyjnej prowadzone są prace mające na celu wypracowanie metod efektywnego wdrażania dyrektyw UE do prawa krajowego i metod prewencji przed tworzeniem nowych, dodatkowych obciążeń regulacyjnych przedsiębiorstw. Wdrożony zostanie standardowy model kosztów, który służy do wartościowania wszelkich obowiązków informacyjnych, jakie ciążyą na przedsiębiorcach. Przewiduje się dokonywanie pomiaru całości przepisów gospodarczych i wyznaczanie wskaźnika redukcji obciążeń administracyjnych.

Konieczne reformy finansów publicznych

- **Konsolidacja finansów publicznych**, w szczególności stworzenie warunków dla sprawnego funkcjonowania sektora finansów publicznych, dokonanie racjonalizacji wydatków publicznych oraz zapewnienie budżetowi państwa stabilnych źródeł dochodów. Deficyt sektora finansów ma w Polsce w dużej mierze charakter strukturalny. Transfery socjalne stanowiące znaczną część wydatków budżetowych ograniczają pulę środków, które można by przeznaczyć na inwestycje o charakterze prorozwojowym, takie jak np. badania i rozwój, innowacje, infrastruktura, poprawa jakości funkcjonowania administracji publicznej.

Wobec powyższego konieczne jest kontynuowanie reform zmierzających do zmniejszania deficytu finansów publicznych i długu publicznego, zwiększenia kontroli nad środkami publicznymi, jak też dalszej decentralizacji finansów publicznych. Konsolidacji finansów publicznych służyć będzie m.in. wdrożenie systemu wieloletniego planowania budżetowego. Zakłada się też wprowadzenie zadaniowego sposobu podejścia do budżetu i planów finansowych instytucji pozabudżetowych. Polegać będzie ono m.in. na wyborze zadań do realizacji, określaniu wskaźników ilościowych i jakościowych ich wykonania oraz pomiarze efektywności.

UDZIAŁ POLSKI WE WSPÓLNOTOWYM PROCESIE DECYZYJNYM

Polska objęta wspólnotowym porządkiem prawnym

Wraz z przystąpieniem do UE, Polska została objęta wspólnotowym porządkiem prawnym, przyjmując na siebie zobowiązanie przestrzegania norm prawa wspólnotowego, które stały się częścią krajowego porządku prawnego. Ważnym zadaniem państwa staje się dążenie do zapewnienia zgodności prawa krajowego z prawem unijnym. Zaawansowanie Polski w implementacji dyrektyw unijnych na początku 2006 r. wynosiło 99,77%, co stanowi jeden z najwyższych wskaźników w tej dziedzinie w skali całej UE-25. Polska wdrożyła do porządku prawnego 2642 regulacje na ogólną liczbę 2648 przyjętych na szczeblu Unii.

Wdrażanie regulacji unijnych i polityk wspólnotowych

W ciągu najbliższych lat jednym z wymogów integracyjnych Polski będzie wypełnianie zobowiązań i praw członkowskich w UE, w tym dotyczących terminowego i skutecznego wprowadzania w życie unijnych regulacji, decyzji programowych i rozwiązań instytucjonalnych (np. przewidzianych w tzw. okresach przejściowych w ramach zobowiązań akcesyjnych).

Implementacja praw i obowiązków wynikających z członkostwa w UE oznacza przeniesienie niektórych prerogatyw władz państwowych na szczebel wspólnotowy oraz konieczność realizacji wspólnych ustaleń i zobowiązań członkowskich. Dotyczy to m.in. wspólnej polityki handlowej, wspólnej organizacji rynków rolnych, ochrony zasobów rybnych, podstawowych zasad polityki transportowej, ewentualnych zakazów wiążących się z wolnościami rynku wewnętrznego, ogólnych zasad reguł konkurencji, polityki monetarnej

Aktywne uczestnictwo w unijnym współdecydowaniu

w unii gospodarczej i walutowej, polityki wizowej i imigracyjnej. Z drugiej strony Polska, jako pełnoprawny członek Wspólnot, bierze udział w unijnych procesach decyzyjnych.

Niezależnie od działań związanych z implementacją zasad polityk wspólnotowych i reguł jednolitego rynku, coraz większej uwagi i wdrożenia będą wymagały strategie unijne i decyzje określające politykę makroekonomiczną i długofalowy, zrównoważony rozwój. Uwzględnianie unijnych dokumentów programowych będzie nadzorowane nie tylko poprzez system monitorująco-sprawozdawczy, ale też dokonywane poprzez stały udział w instytucjach i procedurach koordynacji polityki gospodarczej na szczeblu unijnym.

Zgodnie z warunkami akcesji, Polska ma zagwarantowaną możliwość pełnego i równoprawnego współdecydowania we wszystkich działaniach objętych aktywnością UE oraz w sprawach jej przyszłego kształtu instytucjonalnego. Będzie nadal aktywnie korzystać z tego prawa, uczestnicząc w inicjowaniu i podejmowaniu decyzji, w tym dotyczących spraw bezpieczeństwa i kwestii międzynarodowych o ważnym znaczeniu dla polskich interesów narodowych, co poza Unią byłoby znacznie ograniczone.

W warunkach członkostwa w UE, istotnym zadaniem administracji rządowej jest wypracowanie skutecznej, wewnętrznej procedury udziału Polski w koordynacji polityki europejskiej, zwłaszcza w sprawach społeczno-gospodarczych. Uzgadnianie stanowiska rządu w kwestiach rozstrzyganych na szczeblu instytucji unijnych wymaga nie tylko sprawnej współpracy pomiędzy ministerstwami i urzędami centralnymi, ale również konsultacji z władzami regionalnymi i partnerami społecznymi oraz decyzji Parlamentu.

O randze Polski we współdecydowaniu o politykach wspólnotowych decydować będzie umiejętność wypracowywania wspólnych stanowisk na poziomie krajowym oraz zdolność budowania koalicji z innymi państwami członkowskimi.

VI. FINANSOWANIE

Przedsięwzięcia realizujące Strategię Rozwoju Kraju będą finansowane z publicznych i prywatnych środków krajowych oraz środków pochodzących z budżetu Wspólnoty Europejskiej, wydatkowanych głównie w ramach polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej, jak również z innych źródeł zagranicznych. Pomocne będzie wykorzystanie mechanizmu partnerstwa publiczno-prywatnego oraz zasilanie podmiotów podejmujących inicjatywy z funduszy i agencji wspierających przedsiębiorczość.

Wśród publicznych środków krajowych najistotniejszym źródłem finansowania SRK będzie budżet państwa, budżety jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów sektora finansów publicznych.

Publiczne środki wspólnotowe, to przede wszystkim Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Rybacki. Łączna wielkość środków finansowych (zobowiązań) z tych funduszy możliwych do wykorzystania na realizację Strategii Rozwoju Kraju wyniesie ok. 72 mld euro. Wkład publiczny Polski na współfinansowanie sięgnie ok. 16 mld euro, z tej kwoty ok. 11 mld euro pochodzić będzie z środków budżetu

Źródła finansowania Strategii

Znaczne zasilanie z funduszy UE

państwa, ok. 4 mld euro z środków budżetów jednostek samorządu terytorialnego; pozostała kwota pochodzić będzie z innych źródeł. Wielkość środków finansowych przewidzianych do wykorzystania w okresie 2007-2015, mimo iż faktyczne płatności z reguły są niższe, jest więc nieporównywalnie większa od środków Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006, na którego realizację przeznaczono 12,8 mld euro.

Z ogólnej sumy środków UE przewidywanych na lata 2007-2013 na poziomie 72 mld euro - ponad 59,5 mld euro zostanie wykorzystane na realizację Narodowej Strategii Spójności (NSS) oraz wynikających z niej programów operacyjnych. Na wspieranie restrukturyzacji rolnictwa oraz działań rozwojowych na obszarach wiejskich, a także w ramach restrukturyzacji rybołówstwa dodatkowo przeznaczone zostanie ok. 12,5 mld euro, z czego na realizację projektów współfinansowanych przez Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich zostanie zaangażowanych ok. 11,8 mld euro, a z Europejskiego Funduszy Rybackiego ok. 0,7 mld euro.

Tabela 1. Środki UE na realizację SRK w układzie funduszy (zobowiązania)

		mld Euro	udział w %	udział w %
Fundusze strukturalne	EFRR	31,1	55,5	45,3
	EFS	8,9		
FS		19,5	27,1	22,1
Wspólna Polityka Rolna	EFRRW	11,8	16,4	13,4
Wspólna Polityka Rybacka	EFR	0,7	1	0,8
Ogółem środki publiczne UE		72,0	100,0	
Wkład krajowy na dofinansowanie ze środków publicznych		16,3	-	18,4
Ogółem środki publiczne (UE i krajowe)		88,3	-	100,0
Prywatne		19,9	-	-

*Konieczność
zapewnienia
współfinanso-
wania*

Środki europejskie wymagają współfinansowania ze źródeł publicznych (oraz pochodnych do publicznych) w proporcji - w zależności od programu, działania i funduszu - wynoszącej wg regulacji unijnych nie mniej niż 15%. Warto jednak pamiętać, że średni poziom współfinansowania będzie wyższy i wynika m.in. z przepisów o pomocy publicznej oraz zakładanych efektów mnożnikowych.

Publiczne środki krajowe w projektach, w których beneficjentami będą podmioty prywatne, będą uzupełniane wkładem prywatnym – łącznie w szacowanej wielkości ok. 19,9 mld euro.

Polska otrzyma również znaczne środki finansowe związane z płatnościami bezpośrednimi, interwencją na rynkach rolnych oraz subsydiami eksportowymi w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego Gwarancji.

Dla realizacji celów Strategii Rozwoju Kraju zostaną także wykorzystane środki finansowe pochodzące z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Na lata 2004-2009 przyznano Polsce w ramach obu mechanizmów kwotę w wysokości 533,51 mln euro.

Wśród innych wspólnotowych środków budżetowych, które mogą stanowić źródło finansowania SRK wymienić należy m.in.: 7. Ramowy Program Badań Rozwoju Technologicznego i Prezentacji 2007-2013; Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji 2007-2013; projekty realizowane w ramach europejskiej sieci transportowej (TENs); programy z dziedziny edukacji,

młodzieży, kultury i sektora audiowizualnego, programy z obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

Dla realizacji SRK będą również pozyskiwane środki z Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz innych międzynarodowych instytucji finansowych.

Warunkiem skutecznego wykorzystania środków finansowych UE jest lepsza koordynacja działań podejmowanych przez poszczególne podmioty realizujące cele Strategii Rozwoju Kraju oraz lepsze środowisko regulacyjne.

VII. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

Cele i priorytety Strategii Rozwoju Kraju realizowane będą poprzez działania wynikające z podstawowych dokumentów rządowych (głównie „Solidarne Państwo”, Program Konwergencji – Aktualizacja 2005, Krajowy Program Reform), a w szczególności poprzez programy operacyjne w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013, Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Program Operacyjny Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich oraz strategię sektorowe, strategię rozwoju województw, a także inne dokumenty służące realizacji założonych celów rozwojowych.

Przedsięwzięcia realizujące Strategię Rozwoju Kraju będą finansowane z publicznych i prywatnych środków krajowych oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Kluczowe znaczenie ma w tym kontekście zapewnienie właściwej koordynacji zadań realizowanych w ramach poszczególnych krajowych polityk i strategii. Za prowadzenie koordynacji w tym obszarze odpowiada Minister Rozwoju Regionalnego. W celu skutecznego prowadzenia takiej koordynacji:

Zapewnienie zgodności strategii sektorowych i wojewódzkich z SRK

- Minister Rozwoju Regionalnego dokonywał będzie oceny zgodności projektów strategii sektorowych i innych dokumentów o charakterze strategicznym ze Strategią Rozwoju Kraju;
- Minister Rozwoju Regionalnego dokonywał będzie oceny zgodności projektów strategii rozwoju województw ze Strategią Rozwoju Kraju.

Minister Rozwoju Regionalnego przedstawi Radzie Ministrów system koordynacji działań związanych z realizacją, monitoringiem i sprawozdawczością SRK. Operacyjna koordynacja będzie odbywała się poprzez procedurę wymiany informacji i uzgodnień pomiędzy Ministrem Rozwoju Regionalnego, jako odpowiedzialnym za realizację NSS oraz Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, odpowiedzialnym za Program Operacyjny „Rozwój obszarów wiejskich” oraz Program Operacyjny „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich” oraz Ministrem Finansów, jako koordynatorem współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym i innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi. Mechanizm koordynacji będzie obejmował:

- uzgodnienie z Ministrem Rozwoju Regionalnego projektów programów operacyjnych należących do obszaru odpowiedzialności Ministra Rolnictwa

Mechanizm koordynacji realizowanych zadań SRK

i Rozwoju Wsi w zakresie ich zgodności z NSS, przed przedłożeniem projektów do akceptacji Rady Ministrów,

- uzgodnienie z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi projektów programów operacyjnych w ramach NSS w zakresie ich zgodności ze Wspólną Polityką Rolną Rozwoju Obszarów Wiejskich i – w odniesieniu do odpowiednich programów operacyjnych – ze Wspólną Polityką Rybacką, przed przedłożeniem projektów do akceptacji Rady Ministrów,
- uzgodnienie pomiędzy Ministrem Rozwoju Regionalnego oraz Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi systemu realizacji programów operacyjnych finansowanych w ramach polityk, za które odpowiadają, w celu zapewnienia ich zgodności w odpowiednim zakresie,
- uczestnictwo przedstawicieli wszystkich ww. ministrów w pracach komitetów monitorujących lub innych odpowiednich gremiów powołanych w ramach systemów realizacji NSS, EFR ROW, EFR,
- uzgadnianie przez Ministra Finansów z Ministrem Rozwoju Regionalnego propozycji dotyczących zaciągania pożyczek i kredytów lub innych form współpracy z EBI i międzynarodowymi instytucjami finansowymi (MIF) w zakresie finansowania przedsięwzięć objętych polityką spójności,
- opiniowanie przez zainteresowanych ministrów rocznych sprawozdań z realizacji odpowiednich programów operacyjnych i informacji o wykorzystaniu kredytów i innych instrumentów finansowych z EBI i innych MIF oraz proponowanie ewentualnych modyfikacji programów operacyjnych.

Monitorowanie i sprawozdawczość

Minister Rozwoju Regionalnego będzie prowadził monitoring realizacji celów Strategii Rozwoju Kraju. Minister Rozwoju Regionalnego będzie opracowywał i przedstawiał Radzie Ministrów okresowo raport prezentujący wyniki monitoringu wraz z rekomendacjami. Raport będzie obejmował informacje:

- o rezultatach wdrażania NSS przygotowaną przez Ministra Rozwoju Regionalnego we współpracy z odpowiednimi ministrami i zarządami województw;
- o rezultatach wdrażania Programu Operacyjnego Rozwój Obszarów Wiejskich oraz Programu Operacyjnego Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich przygotowaną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- o rezultatach realizacji Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego przygotowaną przez Ministra Rozwoju Regionalnego;
- o rezultatach wdrażania Krajowego Programu Reform przygotowaną przez Ministra Gospodarki;
- o rezultatach wdrażania innych programów realizowanych przez poszczególne ministerstwa na rzecz SRK przygotowaną przez właściwych ministrów;
- o stopniu wykorzystania środków UE w ramach określonych funduszy, a także Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego przygotowaną przez Ministra Finansów we współpracy z Ministrem Rozwoju Regionalnego;

- o przebiegu działań koordynacyjnych związanych z realizacją Strategii Rozwoju Kraju przygotowaną przez Ministra Rozwoju Regionalnego, wraz z ewentualnymi propozycjami rozwiązań służących ich usprawnieniu.

Strategia Rozwoju Kraju podlegać będzie okresowej aktualizacji w połowie cyklu programowania.

VIII. WSKAŹNIKI REALIZACJI

Podstawowe wskaźniki realizacji Strategii Rozwoju Kraju

Cele i priorytety	Wskaźniki	Wartość wskaźnika w roku bazowym	Zakładana wartość wskaźnika	
			2010	2015
Cel SRK	Średnie roczne tempo wzrostu PKB (%)	3,0 (2001-2005)	4,7(2006-10)	5,0(2011-15)
	PKB na mieszkańca wg PPS – tys. EUR (ceny 2005)	11,6 (2005)	14,6	18,6
	PKB na mieszkańca wg PPS (UE 25=100)	50 (2005)	57	66
	Średnia roczna inflacja	2,1 (2005)	2,5	2,5
	Deficyt sektora finansów publicznych w % PKB	2,5 (2005)	2,0	1,0
	Dług publiczny w % PKB	48,8 (2005)	52,0	47,0
	Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na osobę w gospodarstwach domowych (zł)	706 (2004)	1000	1350
	Zasięg ubóstwa ¹⁾ (% ogółu ludności)	11,8 (2004)	9,5	6,0
	Przeciętna długość życia (lata):			
	-kobiet	79,2 (2004)	80,6	81,2
-mężczyzn	70,7 (2004)	73,3	74,5	
Umieralność niemowląt na 1000 urodzeń żywych	6,4 (2005)	5,5	5,0	
Priorytet I Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki	Nakłady ogółem na działalność badawczą i rozwojową w % PKB	0,58 (2004)	2,2	2,5
	Udział podmiotów gospodarczych w nakładach na działalność B+R (%)	22,6 (2004)	40	60
	Eksport na 1 mieszkańca – EUR	1 871 (2005)	3 200	5 400
	Udział produktów wysokiej techniki w eksporcie ogółem (%)	2,3 (2004)	5,0	8,0
	Wydajność pracy na 1 pracującego (UE 25=100)	62,7 (2005)	70,0	80,0
	Średnia stopa inwestycji (%)	18,8 (2001-05)	21 (2006-10)	25 (2011-15)
	Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (mld USD)	7,7 (2005)	10,0	10,0
	Liczba udzielonych patentów (na 1 mln mieszkańców)	46,9 (2004)	60	80
	Wydatki na technologie informacyjne w % PKB	2,0 (2004)	3,0	4,0
	Wydatki na technologie telekomunikacyjne w % PKB	5,2 (2004)	5,0	4,5
Odszetek osób fizycznych korzystających z internetu	29 (2005)	60	75	
Priorytet II Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej	Łączna długość dróg ekspresowych (km)	247 (2005)	1080	2100
	Łączna długość autostrad (km)	580 (2005)	1230	2085
	Średnie roczne tempo spadku energochłonności ²⁾ PKB (%)	2,3 (2001-2004)	3,2 (2006-2010)	3,3 (2011-2015)
	Udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w ogólnym jej zużyciu (%)	2,66 (2005)	7,5	7,5
	Emisje zanieczyszczeń powietrza (kg na mieszkańca)			
	- SO ₂	36 (2003)	22	15
	- NO _x	21 (2003)	17	15
	Odpady komunalne zebrane (kg na mieszkańca)	260 (2003)	410	570
Deficyt mieszkań ³⁾ (mln)	1,75 (2002)	1,50	1,30	

Priorytet III Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości	Struktura pracujących wg sektorów gospodarki ⁴⁾ (%)			
	- sektor I	18,0 (2004)	13,0	8,0
	- sektor II	28,8 (2004)	27,5	27,0
	- sektor III	53,2 (2004)	59,5	65,0
	Wskaźnik zatrudnienia: (%)			
	- osób w wieku 15-64 lata	53,7 (2005)	56,0	60,0
	- kobiet	46,4 (2004)	50,0	52,0
	- osób w wieku 50-64 lata	28,0 (2004)	.	.
	- niepełnosprawnych	13,1 (2004)	22,0	25
	Stopa bezrobocia (%)	17,6 (2005)	13,0	9,5
	Stopa bezrobocia osób w wieku 15-24 lata (%)	34,6 (2005)	26,0	20,0
Priorytet IV Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa	Odszetek osób z wykształceniem średnim w populacji 15-64 lata (bez zasadniczego zawodowego)	35,2 (2005)	38,0	41,0
	Odszetek osób z wykształceniem wyższym w populacji 15-64 lata	13,9 (2005)	15	18
	Absolwenci szkół wyższych (nauki ścisłe, kierunki techniczne, informatyczne) na 1000 mieszkańców w wieku 20-29 lat	9,0 (2003)	11	14
	Odszetek osób w wieku 25-64 lata uczących się i doszkalcących	5,0 (2005)	7	10
	Odszetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	38 (2005)	42	48
	Poziom zaufania do administracji publicznej	38 (2006)	45	50
	Wskaźnik postrzeganej korupcji ⁵⁾	3,4 (2005)	5,0	6,0
Priorytet V Rozwój obszarów wiejskich	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw (%)	56,2 (2004)		
	Wskaźnik poczucia bezpieczeństwa (%) ⁶⁾	46 (2005)	.	.
	Stopa bezrobocia na wsi (%)	16,1 (2005)	14,6	12,5
	Udział powierzchni gospodarstw rolnych o obszarze co najmniej 15 ha UR w ogólnej powierzchni UR (%)	51,5 (2005)	54,0	60,0
	Przeciętna powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego (ha użytków) ⁷⁾	7,6 (2005)	8,5	9,0
Priorytet VI Rozwój regionalny	Liczba pracujących na 100 ha użytków rolnych ⁷⁾⁸⁾	15 (2005)	12	10
	Zróżnicowanie stopy bezrobocia pomiędzy podregionami (na poziomie NTS 3)	1:5,7 (2005)	1:5,1	1:4,7
	Poziom urbanizacji ⁹⁾	61,4 (2005)	61,8	62,5

¹⁾ Wg minimum egzystencji (szacowanego przez IPISS na podstawie stałego koszyka, obejmującego najniezbędniejsze potrzeby, których długotrwałe niezaspokojenie prowadzi do biologicznego wyniszczenia), traktowanego jako granica ubóstwa skrajnego

²⁾ Liczonej globalnym zużyciem energii pierwotnej

³⁾ Liczony jako różnica między liczbą gospodarstw domowych a liczbą zamieszkałych zasobów mieszkaniowych

⁴⁾ I – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, II – przemysł i budownictwo, III – usługi

⁵⁾ Indeks percepcji korupcji (10 – oznacza brak korupcji)

⁶⁾ Wg badań CBOS

⁷⁾ Dotyczy gospodarstw powyżej 1 ha

⁸⁾ W przeliczeniu na pełnozatrudnionych w rolnictwie indywidualnym

⁹⁾ Odszetek ludności zamieszkałej w miastach.